

Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za povijest umjetnosti
Ivana Lučića 3, Zagreb

DIPLOMSKI RAD

Opus umjetnice Line Virant Crnčić

Studentica: Petra Petrak

Studijske grupe: pum / eka

Mentor: doc. dr. sc. Dragan Damjanović, izv. prof.

Zagreb, studeni 2014.

Temeljna dokumentacijska kartica

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za povijest umjetnosti
Diplomski studij

Diplomski rad OPUS UMJETNICE LINE VIRANT CRNČIĆ

Petra Petrak

SAŽETAK

Umjetnički opus Line Virant Crnčić (Zagreb 1879. – 1949.) fragmentarno je obrađen i nedovoljno zastupljen u hrvatskoj povijesti umjetnosti. Početno likovno obrazovanje stekla je u Učiteljskoj školi časnih sestara milosrdnica u Zagrebu i kod Josipa Bauera, učitelja dekorativnog slikarstva u Obrtnoj školi. Nakon toga obrazovanje nastavlja na privatnoj slikarskoj školi Crnčića i Čikoša te na novoosnovanoj Privremenoj višoj školi za umjetnost i obrt, danas Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Nakon završetka studija udaje se za Mencija Clementa Crnčića. Bila je jedna od osnivačica i predsjednica Kluba likovnih umjetnica. Kao umjetnica Lina Virant Crnčić je, unatoč obiteljskim i društvenim obvezama, bila vrlo plodna. Izražavala se u gotovo svim tehnikama, a slikala je pejzaže, marine, mrtve prirode, portrete, figuralne studije i kompozicije te motive iz dječjih priča. Uz slikarstvo bavila se dizajnom te ilustracijom knjiga. Sudjelovala je na brojnim izložbama. Danas se većina radove ove umjetnice nalazi u Zbirci “Hrvatske slikarice rođene u 19. stoljeću” kolekcionara Josipa Kovačića. U radu će uz rekonstrukciju djelovanja i opusa Line Virant Crnčić biti obrađen Klub likovnih umjetnica budući da je to udruženje bilo važno za promociju umjetnica, a kroz izložbene aktivnosti Kluba i odnos kritičara prema njemu može se iščitati situacija i položaj žena 1930-ih i 1940-ih godina.

Rad je pohranjen u: Knjižnici Filozofskog fakulteta u Zagrebu
Rad sadrži: 96 stranica, 50 reprodukcija. Izvornik je na hrvatskom jeziku
Ključne riječi: Lina Virant Crnčić, Klub likovnih umjetnica, izložba, položaj žena
Mentor: dr. sc. Dragan Damjanović, izv. prof.
Ocjenjivači: dr. sc. Frano Dulibić, izv. prof
dr. sc. Lovorka Magaš Bilandžić, viši asistent

Datum prijave rada: veljača 2012.

Datum predaje rada: 17.11.2014.

Datum obrane: _____

Ocjena: _____

Sadržaj

1. Uvod.....	5
2. Lina Virant Crnčić, život i djelo.....	7
2.1. Biografski podaci i školovanje.....	7
2.1.1. Slikarski tečaj Mencija Clementa Crnčića i Bele Čikoša.....	7
2.1.2. Akademija likovnih umjetnosti u Zagrebu.....	8
2.2. Likovno stvaralaštvo.....	10
2.2.1. Folklorni motivi.....	10
2.2.2. Biblijsko-kršćanski motivi.....	12
2.2.3. Motivi grada.....	13
2.2.4. Lina Virant Crnčić i simbolizam.....	14
2.2.5. Ilustracije knjiga.....	16
2.2.6. Dizajn.....	17
2.2.7. Portreti, mrtve prirode, studije.....	18
2.3. Sudjelovanje na izložbama.....	19
2.3.1. Popis izložbi s popisom djela koje je izložila Lina Virant Crnčić	19
3. Klub likovnih umjetnica.....	32
3.1. Osnivanje kluba i članice.....	33
3.2. Izložbene aktivnosti kluba.....	35
3.3. Ostale aktivnosti kluba.....	38
3.4. Položaj žene u hrvatskoj umjetnosti početkom 20. stoljeća.....	39
4. Ostavština Line Virant Crnčić.....	42
4.1. Zbirka “Hrvatske slikarice rođene u 19. stoljeću”.....	42
5. Kritički osvrt na dosadašnju literaturu o Lini Virant Crnčić.....	43
6. Tržišna vrijednost radova Line Virant Crnčić.....	45
7. Zaključak.....	46
8. Bibliografija.....	48
9. Popis slikovnih priloga.....	52
10. Slikovni prilozi.....	57

1. Uvod

Slikarice rođene u 19. stoljeću dugo su vremena bile neopravdano zapostavljeni dio hrvatskog likovnog korpusa. Budući da su često bile iz obitelji višeg staleža, školovane su ili privatnim tipom poduka ili na prestižnim akademijama u Zagrebu, Beču ili Münchenu. Ipak, u formalna udruženja, na primjer Hrvatsko društvo umjetnosti rijetko je koja bila primljena. Na prijelazu stoljeća u spomenutom su društvu bile svega četiri članice, a u prvom desetljeću 20. stoljeća tek se još pokoje žensko ime pojavljivalo na izložbama Društva. Žene se u to vrijeme poticalo da se bave umjetnošću, ali na razini hobija i bez težnji za natjecanjem s muškarcima. Kosta Strajnić na predavanju u sklopu izložbe 1916. godine kaže: “Poznato je naime da moderne žene često shvataju svoju emancipaciju u tome da rade kao muževi. One vjeruju da se mogu s mužem natjecati ne samo u praktičnim zvanjima, nego i u svim umjetnostima. U želji da ih dostignu, one se obično posvema povode za njima. I, u najboljem slučaju, rade ili lošije od dobrih muževa, ili bolje od loših. Ova težnja da žena radi kao muž, po našem mišljenju, više ženi škodi nego koristi. Jer, povodeći se za mužem, ona u sebi ubija prirodjene sklonosti koje imaju specifično obilježje.”¹

Promjene nabolje kreću osnivanjem ženskih udruženja, na primjer Kluba likovnih umjetnica čija je svrha promicanje umjetnica i njihovog stvaralaštva. Bitnu ulogu u promoviranju slikarica rođenih u 19. stoljeću danas ima zbirka “Hrvatske slikarice rođene u 19. stoljeću” koja sadrži slikarska ostvarenja trideset i tri umjetnice rođene u 19. stoljeću, ukupno 1045 umjetnina. Zbirku je osnovao kolekcionar Josip Kovačić, a danas se nalazi u vlasništvu grada Zagreba.

Tema ovog diplomskog rada je predstavljanje života i djela Line Virant Crnčić (Zagreb 1879. – 1949.), jedne od umjetnica čija su djela skupljena u spomenutoj Zbirci. Uz biografske podatke i predstavljanje njezina opusa, u radu će biti govora i o Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu, koja je osnovana 1907. godine kao Privremena viša škola za umjetnost i obrt, na kojoj su brojni naši umjetnici stekli formalno obrazovanje. Lina Virant Crnčić bila je dio prve generacije upisanih studenata. U radu je detaljno obrađen spomenuti Klub likovnih umjetnica u čijem je osnivanju Lina Virant Crnčić sudjelovala i obnašala dužnost predsjednice. Taj je Klub bio važno udruženje za promociju umjetnica, a kroz izložbene

¹Strajnić 1916: 8.

aktivnosti Kluba i odnos kritičara prema njemu može se iščitati tadašnja situacija i položaj umjetnica. Jedno poglavlje u radu je posvećeno Zbirci “Hrvatske slikarice rođene u 19. stoljeću” budući da je ta zbirka, odnosno njezin osnivač, imao važnu ulogu u afirmaciji hrvatskih umjetnica rođenih u 19. stoljeću.

Kao umjetnica Lina Virant Crnčić je, unatoč obiteljskim i društvenim obvezama, bila vrlo plodna. Izražavala se u gotovo svim tehnikama, a slikala je pejzaže, marine, mrtve prirode, portrete, figuralne studije i kompozicije te motive iz dječjih priča. Uz slikarstvo bavila se dizajnom te ilustracijom knjiga.

Njen umjetnički opus fragmentarno je obrađen i nedovoljno zastupljen u povijesti hrvatske umjetnosti. U stručnoj literaturi detaljnih podataka o njenom umjetničkom stvaralaštvu i životu gotovo da i nema, stoga je jedno poglavlje rada posvećeno kritičkom osvrtu na dosadašnju literaturu.

2. Lina Virant Crnčić, život i djelo

2.1. Biografski podaci i školovanje

Lina Virant Crnčić je rođena 15. listopada 1879. godine u Zagrebu. Njezin otac Franjo (Fran) Virant i majka Terezija imali su uz Linu još četiri kćeri; Tereziju, Slavu, Paulu i Ivku.

Početno obrazovanje je stekla u Učiteljskoj školi časnih sestara milosrdnica u Zagrebu i kod Josipa Bauera, učitelja dekorativnog slikarstva u Obrtnoj školi. Na nagovor Bele Čikoša, koji joj je uz Otona Ivekovića i Ivana Tišova bio profesor na Obrtnoj školi, prelazi u privatnu slikarsku školu Crnčića i Čikoša. Tamo se školuje od 1903. do 1907. godine kada prelazi na novoosnovanu Privremenu višu školu za umjetnost i obrt u Zagrebu na kojoj ostaje do 1910. godine.² Budući da su te dvije institucije bile važan segment obrazovanja velikog broja hrvatskih umjetnika u nastavku rada će o njima biti više riječi.

Nakon završetka obrazovanja, 1910. godine se udaje za Mencija Clementa Crnčića. Godinu dana kasnije im je rođen sin Menci Clement, a 1915. godine kći Branka.

Inicirala je osnivanje Kluba likovnih umjetnica 1927. godine i od osnutka do kraja postojanja je bila njegova predsjednica. Uz slikarice Mary Stiborsky i Miru Klobučar sudjelovala je u osnivanju prve privatne umjetničke škole za djevojke u Zagrebu krajem 1933. godine.³

Umrla je u Zagrebu 22. prosinca 1949. godine.

2.1.1. Slikarski tečaj Mencija Clementa Crnčića i Bele Čikoša

U listopadu 1903. godine Menci Clement Crnčić i Bela Čikoš u svojim atelijerima u bivšoj bolničkoj mrtvačnici otvaraju prvu privatnu školu za slikare, tzv. “risarski i slikarski tečaj”. Veliki broj polaznika svjedoči o interesu za ovu školu. Crnčićevu školu su polazili Vladimir Becić, Tomislav Krizman, Gabrijel Jurkić, Franjo Hribar, Ljudevit Kara, Slavko Vereš, Ljubo Babić, Ivan Benković, Branko Šenoa, Milenko D. Gjurić, Franjo Viktor Šignjar, Milan Frković i drugi, a Čikoševu Ivka Orešković, Milica Trnski, Zdenka Pexidr–Srića, Danica Peklić, Zoe i Malvina Borelli, Mira Ehrlich, Alma Cernelutti, Milka i Paula Antolek, Jovanka

²Usp. Kovačić, Mihočinec (ur.) 2007: 61

³Usp. Kovačić, Mihočinec (ur.) 2007: 61

Marković, Olga Hrabal, Ema Janeček, Milka pl. Tomay, Vilma Bicontini, Lina Virant itd. Zbog nedostatka prostora, budući da su obojica imali po jednu prostoriju, nastava se održavala i u Čikoševom stanu i u stanu jedne od polaznica, Milice Trnski. Pohađanje škole se plaćalo pet forinti na mjesec, a troškove za modele snosili su svi đaci zajedno. Godine 1907. dogradnjom još šest atelijera ova privatna škola prerasta u prvu državnu Privremenu višu školu za umjetnost i obrt te potom u Akademiju likovnih umjetnosti.⁴

2.1.2. Akademija likovnih umjetnosti u Zagrebu

Akademija likovnih umjetnosti u Zagrebu utemeljena je u lipnju 1907. godine kao Kraljevsko zemaljsko više obrazovno-umjetničko društvo za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu. S radom započinje u listopadu iste godine, isprva s privremenim statutom pod nazivom Privremena viša škola za umjetnost i obrt.⁵ Statutom iz 1907. godine bili su predviđeni četverogodišnji studij slikarstva i kiparstva te studij za kandidate učitelja crtanja u srednjim školama. Prvi nastavnici bili su Menci Clement Crnčić, Bela Čikoš, Robert Frangeš Mihanović i Branko Šenoa. U drugom polugodištu prve akademske godine pridružuju im se Rudolf Valdec, Robert Auer te Oton Iveković.

Nastava je svaki dan trajala deset i pol sati bez pauze, od osam i trideset ujutro do sedam navečer. Učenici slikarstva su svaki dan pohađali *Risanje i slikanje po naravi* kod Crnčića i Čikoša, a Frangeš je u isto vrijeme učenicima kiparske škole poučavao *Modeliranje*. Akt je bio svakodnevno obavezan za sve. Sva trojica profesora su predavali *Praktične vježbe ornamentalne i dekorativne*, Crnčić i Čikoš slikarima, a Frangeš kiparima. Čikoš je uz to predavao i *Anatomiju*, koju su uz *Ornamente* u drugom polugodištu preuzeli Auer i Valdec. Studenti su dva puta tjedno slušali *Povijest umjetnosti* kod Branka Šenoe, a ponedjeljkom *Oblike umjetnosti*.

Prve jeseni školu su upisala 32 studenta, od toga 13 djevojaka. U slikarsku školu su krenula 22, a u kiparsku 10 kandidata. Uvjeti za upis bili su završena niža realna gimnazija ili obrtna škola te položen prijemni ispit koji se sastojao od crtanja modela, odnosno glave, ugljenom. Pravila su nalažala da se svi kandidati upišu privremeno na pola godine, a tek nakon što

⁴Usp. Tkalčić Košćević, 2007: 25-36

⁵Opširnije o osnutku Akademije vidi: 1907. *Od zanosa do identiteta prvi profesori i prvi učenici Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu*, Zagreb: Akademija likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, 2008. i *Akademija likovnih umjetnosti u Zagrebu : 1907-1997*, Zagreb: Akademija likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, 2002.

pokažu talent upisivani su kao redoviti polaznici.⁶ Budući da se studij plaćao, dio upisanih je već u prvom semestru morao odustati jer nisu mogli pokrivati troškove studiranja, stanovanja i hrane. Od ukupnog broja upisanih četverogodišnji studij je završilo svega petnaest prvoupisanih.⁷ Uz već spomenute, razlozi za odustajanje su bili udaja i majčinstvo, gubitak umjetničkih interesa te nastavak školovanja na nekoj drugoj akademiji ili školi.

Na kraju prve godine, u srpnju 1908. godine, održana je prva izložba studentskih radova popraćena pozitivnim kritikama: “Škola traje tek godinu dana, pa pokazuje rezultate, kakove nijesmo vični vidjeti u umjetničkim školama u Beču i u Monakovu. Rezultati se ti dadu mjeriti samo sa izlošcima specijalnih škola umjetničkih u obima spomenutim njemačkim gradovima”.⁸ Iste je godine, podrškom novog predstojnika Odjela za Bogoštovlje i nastavu, Ferde pl. Mixicha, započelo proširenje zgrade. Sljedeće dvije godine napravljene su satnice za više godine, uvedeni novi kolegiji i prešlo se na učenje kod pojedinih profesora čime se, barem po mogućnosti utjecaja pojedinog umjetnika na učenike, vratilo na praksu privatnih škola koje su tada bile česte i kod nas.

Osvrćući se danas na početni rad akademije kojoj je u to vrijeme nedostajalo jasne i razrađene teorijske i praktične koncepcije “ njezinim prvim profesorima i umjetnicima moramo priznati zasluge za ustrajnost i žrtvu kojima su mnogim mladim talentima olakšali put do vlastitog stvaralaštva ... Mnogo toga uspješno je nadomjestio i nadoknadio entuzijazam svih onih koji su te 1907. vjerovali u potrebu visokog likovnog učilišta u Zagrebu.”⁹

⁶Kovačić, Mihočinec (ur.) 2007: 7

⁷Kovačić, Mihočinec (ur.) 2007: 7

⁸1907. *Od zanosa do identiteta prvi profesori i prvi učenici Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu*, Zagreb: Akademija likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, 2008., 58.

⁹1907. *Od zanosa do identiteta prvi profesori i prvi učenici Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu*, Zagreb: Akademija likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, 2008., 62.

2.2. Likovno stvaralaštvo

Poput svih umjetnika koji pripadaju vremenu na razmeđu 19. u 20. stoljeće i Lina Virant Crnčić je pokazivala višestruki interes za umjetnost i njezine manifestacije. Najčešće se izražavala uljem na platnu, ali se okušala i u drugim tehnikama. Uz slikarstvo bavila se i dizajnom poštanskih maraka i obrtničkih zastava te ilustracijom, osobito knjiga za djecu. Slikala je pejzaže, marine, figuralne kompozicije s motivima seljanki na poslu, portrete te motive iz dječjih priča. Analizom njezinog stvaralaštva uočeno je da kada se radi o portretima u većini slučajeva prikazuje ženske likove. Najčešće se radi o ženama radničkog ili seljačkog podrijetla, često odjevenim u tradicijsku odjeću. Nemoguće je sa sigurnošću reći zašto kao model odabire taj tip žene. Odgovor bi možda trebalo potražiti u njezinom angažmanu u Klubu likovnih umjetnica iz kojeg je očita njezina razvijena svijest o ženama i njihovom položaju u tadašnjem društvu. Možda je smatrala da na slikama ne bi trebalo prikazivati samo pripadnice viših društvenih slojeva nego i one iz nižih, radnice i seljanke te im na taj način odati priznanje. Prilikom treće godišnje izložbe Akademije, tada Privremene više škole za umjetnost i obrt, Vladimir Lunaček o njezinu stvaralaštvu piše: "Najpozitivnije rezultate u kolorističkom, risarskom i kompozicijskom smjeru" iskazuje Lina Virant, budući da se ne upušta u izradbu nečega "što po svom znanju ne bi mogla svladati."¹⁰

Opus umjetnice Line Virant Crnčić stilski je vrlo raznolik, u njezinim su djelima vidljivi elementi simbolizma, ekspresionizma, impresionizma te secesije. Budući da za većinu djela nije poznata godina nastanka, a sama su djela stilski vrlo raznolika u daljnjem je tekstu njezino stvaralaštvo strukturirano i obrađeno po temama.

2.2.1. Folklorni motivi

Lina Virant Crnčić, rođena Zagrepčanka, za vrijeme studija je studirala i portretirala žene iz Markuševca, Bistre i Posavine.

U radu *Mlada Šestinka pozira*¹¹ napravljenom tehnikom akvarela frontalno je prikazan ženski lik kako sjedi na stolici. Djevojka je odjevena u odjeću bijele boje, a na nogama ima opanke. Na glavi ima maramu crvene boje, a uz donji rub suknje ukrasni detalj iste boje. Iako nisu

¹⁰Vladimir Lunaček: Iz našeg umjetničkog svijeta, "Obzor". 23. kolovoz 1910., broj 200, str. 1-2

¹¹Vidi Popis slikovnih priloga broj 1

prikazani detalji ukrasa naznačeni su najvažniji elementi iz kojih je vidljivo da se radi o tradicionalnoj odjeći šestinskog kraja.

Djevojka iz Posavine prikazana je u radu *Posavka*¹². Radi se o prikazu ženske osobe u poluprofilu kako sjedi i u rukama drži komad tkanine. Detalji nošnje vidljivi su u ukrasima na pokrivalu za glavu, prsima i rukavima. Naglasak je na slici stavljen na prikazani lik, a pozadina je naznačena okomitim linijama i nejasno je o kakvom se prostoru zapravo radi.

Iako se u mladosti najviše inspirirala folklorom iz okolice Zagreba, kasnije se istakla “uspjelim studijama karaktera primorskih ljudi, osobito žena, kao i likovnim interpretacijama njihovih svagdašnjih poslova, briga i radosti”.¹³ U svojim studijama stavlja naglasak na prikaze detalja nošnji, sredstava za rad, kao i predmeta koji ih okružuju u svakodnevnom radu.

U radovima *Primorka*¹⁴, *Prelja iz okolice Karlobaga*¹⁵ te *Ovčarica iz okolice Karlobaga*¹⁶ Lina Virant Crnčić nam prenosi pouku kako preslicu, inače simbol žene kao kućanice, treba držati ispod lijeve ruke te kako izgleda detalj ukrasa s preslice, tj. križ uokviren krugom.¹⁷

U radu *Novljansko ognjište*¹⁸ prikazan je interijer tradicionalne kuće. Radi se o prostoru kuhinje u kojem je prikazan ženski lik u tradicionalnoj odjeći okrenut prema ognjištu. Na slici je vidljivo mnoštvo detalja kao što su napa za odvod dima, kolijevka za dijete, klupica, klipovi kukuruza, svjetiljka te stepenice koje vode na gornji kat kuće. Izvor svjetla na djelu nije naznačen, ali iz sjena koje padaju jasno je da se nalazi u desnom dijelu. Prevladavaju hladne boje s naglašenim detaljima, napom i vrčem u zagasitoj crvenoj boji.

U ovom poglavlju treba spomenuti i motiv ribarenja koji se pojavljuje na nekoliko radova. Osobito je uspješan rad *Ribarica*¹⁹. Na slici je prikazan ženski lik u plavoj odjeći s maramom na glavi kako sjedi u poluprofilu. U desnoj ruci drži pletenu košaru, a lijevom u krilu pridržava bijeli tanjur pun riba. U pozadini je vidljivo more i djelić barke te mreža za lovljenje

¹²Vidi Popis slikovnih priloga broj 2

¹³Slijepčević, 1990: 2

¹⁴Vidi Popis slikovnih priloga broj 3

¹⁵Vidi Popis slikovnih priloga broj 4

¹⁶Vidi Popis slikovnih priloga broj 5

¹⁷Dobrina, 1990, bez paginacije

¹⁸Vidi Popis Slikovnih priloga broj 6

¹⁹Vidi Popis slikovnih priloga broj 7

riba. Na ovoj je slici osobito uspješno riješeno lice mlade žene iz kojeg se može iščitati njeno radničko podrijetlo, umor i brige. Koloristički prevladavaju modri i smeđi tonovi ispred kojih se ističe bjelina tanjura i srebrno plava boja riba u košari.

Folklorne motivi, odnosno likovi odjeveni u narodne nošnje šestinskog kraja se javljaju i u ilustracijama dječjih knjiga. O tim će radovima biti više riječi u poglavlju o ilustraciji knjiga.

2.2.2. Biblijsko-kršćanski motivi

Lina Virant Crnčić je bila pobožna vjernica pa ne začuđuje velik broj slika religiozne tematike u njezinu opusu.²⁰ Radila ih je u raznim tehnikama, a kao inspiracija su joj poslužile različite priče iz Biblije.

U djelu *Ahasver*²¹ obrađena je legenda o “Vječnom Židovu”, liku iz srednjovjekovne kršćanske legende sačuvane u više verzija. Prema osnovnom sadržaju legende, Ahasver je bio Židov koji se loše ponio prema Isusu na njegovom križnom putu, izrugivao ga je, zlostavljao i nije mu dao vode. Za kaznu je osuđen da do sudnjeg dana živ luta svijetom.²² Na slici je prikazan pogrbljeni lik u poderanoj odjeći i štapom u ruci pred ulazom u grad ispred kojeg se ispriječio kostur odjeven u ogrtač. Na slici prevladavaju sive nijanse i prljavo bijela boja koje doprinose sumornoj atmosferi slike.

*Košmar Jude Iškariota*²³ je djelo koje također obrađuje temu iz Biblije, ali je istovremeno snažno nabijeno simbolikom. U krupnom planu je na desnoj polovici slike prikazan lik Jude Iškariota, jednog od dvanaestorice apostola koji je poznat po izdaji Isusa Krista. Lik je odjeven u taman ogrtač s kukuljicom prebačenom preko glave. Iza njega, u pozadini su vidljivi obrisi grupe ljudi. Taj dio slike je napravljen tehnikom grebanja koja izvrsno doprinosi ukupnoj atmosferi djela koja je mračna i napeta.

Uz ovdje opisane, valja spomenuti djela *Priča o Tobiji*²⁴ i *Prolazit ću zemljom Misirskom*²⁵, te nekoliko verzija Madona od kojih je zanimljiva *Žitna Madona*²⁶. Unatoč nazivu u ovom se

²⁰Mihočinec (ur.) 1994: 5

²¹Vidi Popis slikovnih priloga broj 36

²²Badurina (ur.) 1979: *sub voce* Ahasver

²³Vidi Popis slikovnih priloga broj 37

²⁴Vidi Popis slikovnih priloga broj 38

²⁵Vidi Popis slikovnih priloga broj 39

primjeru zapravo ne radi o uobičajenoj verziji žitne Madone²⁷ već o slobodnoj interpretaciji teme. Prikazana je Bogorodica s Djetetom u naručju, oboje u stiliziranim opravama. Cijela slika je bogata elementima nacionalnog folklor, od srca na odjeći, preko crvene ogrlice oko Bogorodičinog vrata, do traka u bojama trobojnice koje izlaze ispod kruna na glavama Bogorodice i djeteta. Na krunama i u ruci Bogorodice prikazani su žitni klasovi koji simboliziraju djevičansko materinstvo.

2.2.3. Motivi grada

Za razliku od simboličke ili povijesne tematike, čija je podloga povijesna, literarna ili fantastična, u kojoj umjetnici mogu pustiti mašti na volju, u portretima, krajolicima ili prikazima grada moraju se držati stvarnosti. Većina radova te tematike Line Virant Crnčić prikazuje motive iz okolice Novog Vinodolskog u kojem su Crnčići 1913. godine sagradili vilu u koju često pozivaju svoje prijatelje i učenike.²⁸ Najpoznatiji među njima su *Vila Gavrilović u Novom Vinodolu*²⁹ i *Novi Vinodolski*³⁰. Na potonjem je prikazana zgrada stare čitaonice u Novom Vinodolskom, a s lijeve strane je ženski lik s djetetom u naručju uhvaćen u prolazu. Milan Pelc u katalogu izložbe Grad u ranoj Hrvatskoj grafici, na slikama koje prikazuju ljudsku svakodnevnicu grad opisuje kao mjesto “koje u svojim ambijentima pohranjuje gustoću tradicijskog identiteta, umjetničke ljepote i povijesnog dostojanstva, koji se ljudskom svakodnevnicom stapaju u slikovito i harmonično jedinstvo.”³¹

Dio radova Line Virant Crnčić s tog tematskog područja posvećen je arhitekturi i panoramskim vizurama, a dio životu grada u kojima grad na neki način postaje pozornica svakodnevnom životu.

Na slici *Vrbniče nad morem*³² u prvom planu je prikazana idilična scena u kojoj starac svira puhački instrument djeci koja ga okružuju. Prizor se odvija pod stablom, iza njih stoji grupa ljudi koji komuniciraju, a u pozadini je vidljiva veduta Vrbnika. Čista, široka ploha stabla i

²⁶Vidi Popis slikovnih priloga broj 40

²⁷Bogorodica s klasjem je gotički tip Bogorodice u trudnoći. Porijeklom je iz Milana, a Bogorodica se prikazuje kako stoji s prekrštenim rukama na prsima, odjevena u haljinu ukrašenu motivima žitnih klasova. Rub haljine na vratu i na rukavima je ukrašen plamenim jezicima. U nekim primjerima Bogorodica u ruci drži dijete.

²⁸Šurina, 1990: 112

²⁹Vidi Popis slikovnih priloga broj 12

³⁰Vidi Popis slikovnih priloga broj 13

³¹Gubez (ur.), 1998, bez paginacije

³²Vidi Popis slikovnih priloga broj 8

površine mora u kontrastu su s vedutom grada i tlom koji su naznačeni brojnim linijama i sjenčanjem.

Motiv istog mjesta ponavlja se na slici *Vrbnik*³³. U pozadini je vidljiva veduta mjesta, a u prvom planu je prikaz stojeće djevojke u profilu koja drži dlan iznad očiju i gleda u daljinu prema pučini. Dio slike uz donji rub s likom djevojke i desni dio s morem se nalaze u sjeni i prikazani su tamnijim tonovima, a grad u pozadini je osvijetljen nenaznačenim izvorom svijetlosti.

U nekoliko je radova Lina Virant Crnčić naslikala vedutu Dubrovnika. Ti su radovi vjerojatno nastali za vrijeme devete izložbe Kluba likovnih umjetnica održane u Dubrovniku 1937. godine. Na crtežu *Veduta Dubrovnika*³⁴ prikazani su obrisi grada sa zidinama i krovovima kuća i crkvi, a na radu *Dubrovnik*³⁵ prikazan je pogled na pučinu i otoke u Dubrovačkom arhipelagu.

2.2.4. Lina Virant Crnčić i simbolizam

U katalogu izložbe Odjeci simbolizma u Hrvatskom slikarstvu i kiparstvu³⁶ umjetničko djelo koje u sebi ima elemente simbolizma definirano je kao idejno, sintetičko, subjektivno i dekorativno. Prizor u svojoj slojevitosti mora biti razumljiv, ali mora sadržavati i određenu dozu intrige. Radi se o unutarnjem umjetnikovom doživljaju gdje je sadržaj izražen emocionalno, a ne potaknut direktnim opažanjem. Svrha takvog dijela nije zadovoljenje teze, jasnoće ili čistoće određene struje u umjetnosti, već nastojanje da se izrazi raspoloženje i slojevitost “priče”.

Lini Virant Crnčić je inspiraciju za djela koja u sebi sadrže elemente simbolizma pronašla u različitoj tematici, od biblijskih kršćanskih motiva do mitologije.

Na slici *Satiri nagovaraju Nimfe*³⁷ obrađena je poznata mitološka tema u kojoj satiri, oličenja bludnosti, love nimfe, čuvarice čistoće. U ovom je primjeru ta lagano erotična tema ublažena

³³Vidi Popis slikovnih priloga broj 9

³⁴Vidi Popis slikovnih priloga broj 10

³⁵Vidi Popis slikovnih priloga broj 11

³⁶*Odjeci simbolizma u hrvatskom slikarstvu i kiparstvu*, Zagreb, 1994.

³⁷Vidi Popis slikovnih priloga broj 31

pastelnim nijansama koje prevladavaju na slici. Sam prizor “nagovaranja” prikazan je u gornjoj polovici dijagonalno podijeljene slike. U donjoj je polovici prikazano tlo svijetlo smeđe nijanse kojem su suprotstavljeni pastelno plavo nebo i ružičasta nijansa tijela iz gornje polovice.

Puno je snažnije, s elementima ekspresionizma vidljivim u gustim nanosima boje, djelo *Put života*³⁸. Radi se o studiji za kompoziciju napravljenju na način i u duhu Čikoševog atelijera s početka 20. stoljeća. S desne strane nalazi se koloristički razvedena skupina nasuprot koje stoji taman i osamljen lik koji se kreće stazom koja vodi od skupine ljudi prema križu u gornjem lijevom uglu. On predstavlja svakog pojedinca koji će morati tim putem u jednom trenutku u svom životu. Iako skupina ljudi ima pognute glave i atmosfera je na tom djelu sjetna, lijevi i gornji dio slike svojim jarkim bojama drže ravnotežu i nagovješćuju bolja vremena.

Mitološka tematika se ponavlja i na slikama *Orfej izlazi iz Hada*³⁹, *Orfej i Euridika*⁴⁰ te *Tristan i Izolda*⁴¹.

Na prvoj je prikazan Orfej u podzemnom svijetu kamo je otišao kako bi vratio svoju ženu Euridiku na zemlju. Na slici prevladavaju hladne boje, nijanse plave i ljubičaste. Iako iz naslova slike znamo o kojem se prizoru radi, lik Orfeja zapravo može predstavljati bilo koga u trenutku kada ga muče brige i problemi. Atmosfera je na slici vrlo tmurna i teška, a stijene podzemlja se na nekim mjestima čine kao da su sastavljene od ljudskih likova i čudovišta koje pritišću središnji lik.

Potpuno je drugačija atmosfera na slici *Orfej i Euridika*. Prikazana su dva lika, muški, s glazbenim instrumentom u ruci i ženski, okrenuti jedan prema drugome. Svojom odjećom, stavom i frizurom podsjećaju na Rimljane. Obojani su vedrim žutim i narančastim tonovima i smješteni ispred tamnoljubičaste pozadine. Kolorit slike je u suprotnosti s likovima koji se doimaju hladni i ukočeni poput kipova.

³⁸Vidi Popis slikovnih priloga broj 32

³⁹Vidi Popis slikovnih priloga broj 33

⁴⁰Vidi Popis slikovnih priloga broj 34

⁴¹Vidi Popis slikovnih priloga broj 35

2.2.5. Ilustracije knjiga

Svestrana i žanrovski raznovrsna, Lina Virant Crnčić bavila se između ostalog i ilustracijom knjiga i dječjih priča.

Ilustracijom se počela baviti za vrijeme trajanja studija kada je s još pet umjetnika⁴² sudjelovala u ilustriranju knjige Kranjčevićevih pjesama. Knjiga je objavljena 1908. godine u izdanju Društva hrvatskih književnika, a ilustracije su iste godine izložene na godišnjoj izložbi radova studenata akademije. Lina Virant Crnčić je sudjelovala s četiri ilustracije⁴³.

Studenti Privremene više škole za umjetnost i obrt su za vrijeme božićno-novogodišnjih praznika imali kompleksne zadaće. Radilo se o ilustracijama književnih djela koje su najprije morali pročitati, a zatim odabrati motiv koji im se najviše svidio. Taj su motiv potom morali obraditi u slikarskoj tehnici koju su po vlastitom nahođenju smatrali najprikladnijom. Književno-likovna lektira za Božić i Novu godinu 1909./10. godinu im je bila ep Ivana Mažuranića “Smrt Smail-age Čengića”. Lina Virant Crnčić je odabrala dvije scene za ilustriranje *Noćnik*⁴⁴ i *Družba noćna*⁴⁵. Obje je izvela u tehnici tempere na papiru.

Godine 1920. je ilustrirala *Odabrane priče* braće Grimm u izdanju naklade knjižare Mirka Breyera u Zagrebu. Izradila je ilustracije za šest priča⁴⁶ od kojih su posebno zanimljive Crvenkapica⁴⁷, Sedam gavrana⁴⁸, Gospa Snježanica⁴⁹ te Ivica i Marica⁵⁰. Likove djece na tim je ilustracijama odjenula u šestinsku narodnu nošnju.

Godinu dana kasnije izašla je knjiga Jagode Truhelke *Zlatni danci* u kojoj je Lina Virant Crnčić napravila ilustracije za dvadeset i devet priča. Sve su ilustracije crno bijele, rađene u istom stilu. U nekima je sa samo par poteza olovkom nacrtala najvažnije što se u priči događa, kao na primjer popratnom crtežu za priču Hajduci⁵¹, a neke je popratila bogatim crtežom s

⁴²Uz Linu Virant Crnčić u ilustriranju su sudjelovali B. Petrović, Lj. Babić, MJ. Krušlin i B. Čikoš Sesija

⁴³Vidi Popis slikovnih priloga broj 14

⁴⁴Vidi Popis slikovnih priloga broj 15

⁴⁵Vidi Popis slikovnih priloga broj 16

⁴⁶Ilustrirane su priče Crvenkapica, Ukleti kraljević, Gospa Snježanica, Pepeljuga, Ivica i Marica te Sedam gavrana

⁴⁷Vidi Popis slikovnih priloga broj 17

⁴⁸Vidi Popis slikovnih priloga broj 18

⁴⁹Vidi Popis slikovnih priloga broj 19

⁵⁰Vidi Popis slikovnih priloga broj 20

⁵¹Vidi Popis slikovnih priloga broj 21

više likova i razrađenom scenografijom, kao što je na primjer ilustracija priče u Labudovoj ulici⁵².

2.2.6. Dizajn

Osim tradicionalnim slikarstvom i ilustracijom knjiga i priča za djecu Lina Virant Crnčić se bavila i dizajnom.

Za zastavu sisačkih obrtnika odabrala je prikaz sv. Josipa, zaštitnika radnika, tesara, blagajnika, inženjera i graditelja. Na slici⁵³ je Josip prikazan u poodmakloj dobi, sijede kose i proćelav. Prikazan je u radionici kako obrađuje drvo, a na zidovima radione je razmješten alat. Radi se o uobičajenom prikazu sv. Josipa s njegovim atributima.

U dizajnu ex librisa koristi motiv Nereide⁵⁴, morske nimfe, koju prikazuje na uobičajen način okruženu valovima te motiv Dantea i Beatrice⁵⁵ koji radi u dvije varijante. Obje su varijante vrlo slične, prevladavaju smeđi i crni tonovi, uz desni rub je prikazan Dante s lovorovim vijencem na glavi i do njega Beatrice koja gleda u njegovom smjeru i povlači ga za ruku.

Uz nacрте za zastave obrtnika i ex librise radila je i nacрте za dizajn namještaja i ornamenata⁵⁶ te za Charlston kostime⁵⁷ u stilu secesije.

U ovom segmentu svog stvaralaštva se najviše istaknula dizajnom poštanskih maraka. Ona je autorica usvojenog rješenja za prvo redovno izdanje frankomaraka “Hrvatska državna pošta” koje su ušle u opticaj sredinom siječnja 1919. godine.⁵⁸ Na markama od dva, tri i pet filira je u središtu prikazan ženski lik s uzdignutim rukama koji stoji na bijelom polju u koji je upisana vrijednost marke. Radi se o alegorijskoj ženskoj figuri anđela mira. U donjoj polovici površine nalaze se ornamenti folklorne tematike. Likovno rješenje ove marke “odiše duhom novog vremena i utjecaja secesijskih strujanja koje su bile izražene osobito u umjetničkom

⁵²Vidi Popis slikovnih priloga broj 22

⁵³Vidi Popis slikovnih priloga broj 23

⁵⁴Vidi Popis slikovnih priloga broj 24

⁵⁵Vidi Popis slikovnih priloga broj 25 i 26

⁵⁶Vidi Popis slikovnih priloga broj 27 i 28

⁵⁷Vidi Popis slikovnih priloga broj 29

⁵⁸Vidi Popis slikovnih priloga broj 30

obrtu.”⁵⁹ Naglasak je dat na plohi, a tako oblikovana plošna slika je, sukladno istovremenoj već afirmiranoj umjetnosti plakata, upotpunjena i tekstem.⁶⁰ Između uzdignutih ruku stoji oznaka SHS, a iznad toga, uz gornji rub cijelom širinom piše DRŽAVNA POŠTA. Uz donji rub marke stoji natpis HRVATSKA. Ime autorice nalazi se u donjem lijevom uglu bijelog obruba. Marke su otisnute u narančastoj, ljubičastoj i zelenoj boji, ovisno o vrijednosti.

2.2.7. Portreti, mrtve prirode, studije

U prethodnim poglavljima ovog rada obrađen je dio opusa Line Virant Crnčić. Radovi su grupirani po motivima iako podjela nije stroga budući da dio radova religiozne tematike u sebi sadrži elemente simbolizma, a motivi folklora se često pojavljuju, između ostalog i na ilustracijama bajki.

Važan dio opusa Line Virant Crnčić čine slike mora koje je, poput svog supruga u kojem je imala svakodnevnog učitelja, studirala u raznim meteorološkim situacijama prenoseći na taj način različita raspoloženja. Na primjer na *Jugovini*⁶¹ se usredotočila na velike valove kojima se odlikuje more pod južnim vjetrom.

Od portreta treba spomenuti *Portret bradatog muškarca*⁶² i *Portret starca u profilu*⁶³. Iako su rađeni drugačijom tehnikom, oba odlikuje monokromija i detaljnost prikaza. U kategoriju portreta pripada i *Češka primadona Žarska*⁶⁴, portret ženske osobe srednjih godina u profilu. Na portretu prevladavaju smeđe nijanse ispred kojih se ističe bijela boja odjeće i ogrlice.

Dio opusa čine studije biljaka i životinja, napravljene tehnikom akvarela⁶⁵. Iako se ne radi o remek djelima likovne umjetnosti ovi radovi svjedoče o dobroj tehničkoj kvaliteti i sposobnosti imitiranja prirode.

Tehnički drugačiji, pomalo dječjeg rukopisa, su radovi *Kraljica meduza*⁶⁶ i *Čičak*⁶⁷.

⁵⁹Bilić Boras, 2011: 67

⁶⁰Bilić Boras, 2011: 67

⁶¹Vidi Popis slikovnih priloga broj 41

⁶²Vidi Popis slikovnih priloga broj 42

⁶³Vidi Popis slikovnih priloga broj 43

⁶⁴Vidi Popis slikovnih priloga broj 44

⁶⁵Vidi Popis slikovnih priloga broj 45, 46, 47 i 48

⁶⁶Vidi Popis slikovnih priloga broj 49

⁶⁷Vidi Popis slikovnih priloga broj 50

Lina Virant Crnčić je kao umjetnica bila svestrana i žanrovski raznovrsna. Izražavala se u gotovo svim tehnikama iskazujući primjeren osjećaj za njihove izražajne mogućnosti. Analizom njezina opusa uočljivo je da nema karakterističan rukopis te iako tehnički vrlo dobra i u crtežu i u grafici, u većini radova nastalih nakon završetka školovanja to ne pokazuje.

2.3. Sudjelovanje na izložbama

Lina Virant Crnčić započinje izlagati svoja djela za vrijeme školovanja na Privremenoj višoj školi za umjetnost i obrt na godišnjim izložbama radova učenika. Od tada je samostalno izlagala u Zagrebu 1914. i 1921. godine te je sudjelovala na Jugoslavenskim umjetničkim izložbama u Beogradu i Novom Sadu, izložbama Lade i Zadružnog salona u Zagrebu, Kluba likovnih umjetnica, Izložbi umjetnica Male Antante u Beogradu, Zagrebu, Ljubljani, Bukureštu i Pragu, na izložbi Pola vijeka hrvatske umjetnosti te na brojnim drugim. U novije vrijeme radovi su joj izlagani na izložbama iz fundusa Zbirke dr. Josipa Kovačića i Donacije Ivana Lackovića Croate, te na izložbama organiziranim povodom obilježavanja osnutka Kluba likovnih umjetnica i Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu.

2.3.1. Popis izložbi s popisom djela koje je izložila Lina Virant Crnčić⁶⁸

1. IV. jugoslavenska umjetnička izložba, Beograd, 1912. god.

1. Lina Virant Crnčić, *Iz Novoga*

2. Izložba hrvatskih umjetnika, Osijek, V.-VI.1916. god.

1. Lina Virant Crnčić, *Majka svom djetetu o začaranoj kraljici*, akvarel

3. Izložba slika Line Crnčić, Hrv. Primorje, VII. 1914. god.

4. Izložba “Lade” (Sekcije Zagreb), Zagreb, V. 1920. god.

1. Lina Virant Crnčić, *Satiri*, akvarel (Možda se radi o djelu *Satiri nagovaraju Nimfe*, vidi popis priloga broj 31)

⁶⁸Podaci o sudjelovanju na izložbama prikupljeni su iz građe Arhiva likovnih umjetnosti, a izložena djela su navedena za one izložbe za koje postoje katalozi s popisom izložaka. Budući da se radi i o katalozima iz dvadesetih i tridesetih godina 20. stoljeća u kojima je naveden samo naziv djela, za neke radove nije bilo moguće navesti godinu nastanka i dimenzije.

2. Lina Virant Crnčić, *Morski dvorac*, akvarel
3. Lina Virant Crnčić, *Na Žalu*, akvarel
4. Lina Virant Crnčić, *Interieur*, ulje
- 5. Izložba slika Line Crnčić, Zagreb, XII. 1921. god.**
- 6. V. jugoslavenska umjetnička izložba, Beograd, VI.-VII. 1922. god.**
 1. Lina Virant Crnčić, *Zimska priča*
 2. Lina Virant Crnčić, *Mala maza*
- 7. Izložba Salona Ullrich, Vinkovci, IV. – V. 1923. god.**
- 8. VI. jugoslavenska umjetnička izložba, Novi sad, VI. – VIII. 1927. god.**
- 9. Izložba Saveza za unapređenje turizma, Sušak, VII. – VIII. 1928. god.**
- 10. I. izložba Kluba likovnih umjetnica, Zagreb, X. 1928. god.**
 1. Lina Virant Crnčić, *Dida*
 2. Lina Virant Crnčić, *Krizanteme*
 3. Lina Virant Crnčić, *San umjetnice*
 4. Lina Virant Crnčić, *Janica*
 5. Lina Virant Crnčić, *Madona*, drvorez
 6. Lina Virant Crnčić, *Gradina Belgrad*
 7. Lina Virant Crnčić, *Mirna priroda*
 8. Lina Virant Crnčić, *Zalutala ovca*
 9. Lina Virant Crnčić, *Scherzo*
 10. Lina Virant Crnčić, *Voće*
 11. Lina Virant Crnčić, *Madona*
 12. Lina Virant Crnčić, *Koka sa pilićima*

13. Lina Virant Crnčić, *Portret*

14. Lina Virant Crnčić, *Plitvička jezera*

15. Lina Virant Crnčić, *Bakina priča*

16. Lina Virant Crnčić, *Madonna angelorum*

17. Lina Virant Crnčić, *Madona sa krunom*

18. Lina Virant Crnčić, *Meduzin put* (Možda se radi o djelu *Kraljica Meduza*, vidi popis priloga broj 49)

19. Lina Virant Crnčić, *Legenda*

20. Lina Virant Crnčić, *Zimska priča*

21. Lina Virant Crnčić, *Navještenje*

11. I. proljetna izložba jugoslavenskih umjetnika, Beograd, V. 1929. god.

12. II. proljetna izložba, Beograd, V. – VII. 1930. god.

13. Jugoslavija u slici, Beograd, VI. – VII. 1930. god.

14. II. izložba Kluba likovnih umjetnica, Zagreb, X. – XI. 1930. god.

1. Lina Virant Crnčić, *Vrbniče nad morem* (Vidi popis slikovnih priloga broj 8)

2. Lina Virant Crnčić, *Stari park*

3. Lina Virant Crnčić, *Primorka*, tempera

4. Lina Virant Crnčić, *Vrbnik* (Vidi popis slikovnih priloga broj 9)

5. Lina Virant Crnčić, *Bohinjsko jezero I.*

6. Lina Virant Crnčić, *Bohinjsko jezero II.*

7. Lina Virant Crnčić, *Sopilaš*

15. III. proljetna izložba, Beograd, Umjetnički paviljon, V. - VI. 1931. god.

16. III. izložba Kluba likovnih umjetnica, Ljubljana, VIII. – IX. 1931. god.

17. IV. izložba Kluba likovnih umjetnica, Osijek, III. 1932. god.

1. Lina Virant Crnčić, *Zagreb u snijegu*
2. Lina Virant Crnčić, *Stari park*
3. Lina Virant Crnčić, *Čudo*
4. Lina Virant Crnčić, *Nestašnost*
5. Lina Virant Crnčić, *Ribe*
6. Lina Virant Crnčić, *Bura*
7. Lina Virant Crnčić, *Primorje*

18. V. izložba Kluba likovnih umjetnica, Zagreb, X. 1932. god.

1. Lina Virant Crnčić, *Primorje*
2. Lina Virant Crnčić, *Kod ognjišta* (Možda se radi o djelu *Novljansko ognjište*, vidi popis priloga broj 6)
3. Lina Virant Crnčić, *Krajobraz*
4. Lina Virant Crnčić, *Iz ateliera Menci Crnčića*
5. Lina Virant Crnčić, *Vrbnik* (Vidi popis slikovnih priloga broj 9)
6. Lina Virant Crnčić, *Čudo*
7. Lina Virant Crnčić, *Potok*

19. VI. izložba Kluba likovnih umjetnica, Sušak, XI. – XII. 1932. god.

20. VII. izložba Kluba likovnih umjetnica, Zagreb, XI. 1933. god.

21. Izložba Zadružnog salona, Zagreb, IV. 1935. god.

22. VIII. izložba Kluba likovnih umjetnica, Zagreb, IX. – X. 1935. god.

1. Lina Virant Crnčić, *Studija*
2. Lina Virant Crnčić, *Ribarica* (Vidi popis slikovnih priloga broj 7)

3. Lina Virant Crnčić, *Škirpina i mrk*
4. Lina Virant Crnčić, *Portret V. F.*
5. Lina Virant Crnčić, *Levant*
6. Lina Virant Crnčić, *Ledenice*
7. Lina Virant Crnčić, *Put u Ledenice*
8. Lina Virant Crnčić, *Ruševine frankopanskog grada*
9. Lina Virant Crnčić, *Tunera*
10. Lina Virant Crnčić, *Mala ribarica*
11. Lina Virant Crnčić, *Cvijeće*
12. Lina Virant Crnčić, *Novi*

23. Pregled naše umjetnosti, Osijek, XI. 1935. god.

24. Jesenja izložba, Zadružnog salona, Zagreb, XII. 1935. god.

25. IX. izložba Kluba likovnih umjetnica, Dubrovnik, V. 1937. god.

1. Lina Virant Crnčić, *More*, ulje
2. Lina Virant Crnčić, *Novi Vinodol*, ulje
3. Lina Virant Crnčić, *Put u Ledenice*, ulje
4. Lina Virant Crnčić, *Ribarica*, ulje (Vidi popis slikovnih priloga broj 7)
5. Lina Virant Crnčić, *Tunera*, ulje
6. Lina Virant Crnčić, *Stara čitaonica u Novom*, bakrorez (Vidi popis slikovnih priloga broj 13)
7. Lina Virant Crnčić, *Primorka*, akvarel
8. Lina Virant Crnčić, *Ulica u Vrbniku*, akvarel
9. Lina Virant Crnčić, *Šuma*, akvarel

10. Lina Virant Crnčić, *Tunera*, akvarel

26. Izložba umjetnica Male antante, Beograd, I. – II. 1938. god.

27. Izložba umjetnica Male antante, Zagreb, II. 1938. god.

28. Izložba umjetnica Male antante, Ljubljana, III. 1938. god.

29. Izložba umjetnica Male antante, Bukurešt, VI. 1938. god.

30. Pola vijeka hrvatske umjetnosti, Zagreb, XII. 1938. – I. 1939. god.

31. Izložba umjetnica Male antante, Prag, I. – II. 1939. god.

32. Jubilarna izložba Kluba likovnih umjetnica, Zagreb, IX. – X. 1939. god.

1. Lina Virant Crnčić, *Portret Zinke Kunc-Milanov*, ulje

2. Lina Virant Crnčić, *Primorac*, ulje

3. Lina Virant Crnčić, *Primorka*, ulje (Vidi popis slikovnih priloga broj 3)

4. Lina Virant Crnčić, *Dubrovnik I*, ulje

5. Lina Virant Crnčić, *Dubrovnik II*, ulje

6. Lina Virant Crnčić, *Ribar*, ulje

7. Lina Virant Crnčić, *Na paši*, ulje

8. Lina Virant Crnčić, *Oblaci*, ulje

9. Lina Virant Crnčić, *Burin*, ulje

10. Lina Virant Crnčić, *Kalanje*, ulje

11. Lina Virant Crnčić, *Tunera*, ulje

12. Lina Virant Crnčić, *Smokve*, ulje

13. Lina Virant Crnčić, *Ribe*, ulje

14. Lina Virant Crnčić, *Vrbnik*, ulje (Vidi popis slikovnih priloga broj 9)

33. XI. Izložba Kluba likovnih umjetnica, Osijek, V. – VI. 1940. god.

34. Izložba Društva Zagrepčana, Zagreb, II. – III. 1941. god.

35. IV. izložba ULUH-a, Zagreb, XI. – XII. 1948. god.

36. Izložba likovnih umjetnica 20. st., Osijek, III. 1981. god.

37. Sjevernohrvatske slikarice rođene u drugoj polovini XIX. st., Čakovec, III. 1985. god.

1. Lina Virant Crnčić, *Vila Gavrilović u Novom Vinodolu*, oko 1930., ulje/platno, 495 x 650 mm, sign.d.l.k.: L CRNČIĆ – VIRANT (Vidi popis slikovnih priloga broj 12)

38. Hrvatske slikarice rođene u XIX. st., Zagreb, Umjetnički paviljon, II. 1988. god.

1. Lina Virant Crnčić, *Moj san*, 1908., ulje/papir, 186 x 204 mm
2. Lina Virant Crnčić, *Ribarica / Prodavačica riba*, 1925., ulje/platno, 965 x 762 mm, sign.d.d.k.: L CRNČIĆ – VIRANT (Vidi popis slikovnih priloga broj 7)
3. Lina Virant Crnčić, *Put života*, oko 1910., tempera/papir, 180 x 357 mm, sign. nema (Vidi popis slikovnih priloga broj 32)
4. Lina Virant Crnčić, *Pepeljugin bijeg*, tempera/papir, 287 x 280 mm
5. Lina Virant Crnčić, *Pepeljuga*, tempera/papir, 205 x 153 mm
6. Lina Virant Crnčić, *Noćnik*, tempera/papir, 206 x 65 mm (Vidi popis slikovnih priloga broj 15)
7. Lina Virant Crnčić, *Družba noćna*, tempera/papir, 205 x 96 mm (Vidi popis slikovnih priloga broj 16)
8. Lina Virant Crnčić, *Leptiri, kupina, kolibrići itd.*, oko 1905./06., akvarel/papir, 470 x 575 mm (Vidi popis slikovnih priloga broj 46)
9. Lina Virant Crnčić, *Ribizl, perunika, ruže itd.*, akvarel/papir, 490 x 618 mm, sign.d.d.k.: Lina Virant (Vidi popis slikovnih priloga broj 47)
10. Lina Virant Crnčić, *Škrinja i dva ornamenta*, akvarel/papir, 700 x 520 mm, sign.d.d.k.: Lina Virant

11. Lina Virant Crnčić, *Vaza, kutija, knjiga, dva prijedloga za ornament itd.*, akvarel/papir, 600 x 435, sign.d.d.k.: Virant (Vidi popis slikovnih priloga broj 28)
12. Lina Virant Crnčić, *Vaza i dva prijedloga za ornament*, akvarel/papir, 600 x 436 mm, sign.d.d.k.: Virant
13. Lina Virant Crnčić, *Cvjetni ornament za škrinju*, akvarel/papir, 555 x 431 mm (Vidi popis slikovnih priloga broj 27)
14. Lina Virant Crnčić, *Ex libris Dante i Beatrice I*, kombinirana tehnika/papir, 85 x 75 mm (Vidi popis slikovnih priloga broj 25)
15. Lina Virant Crnčić, *Ex libris Dante i Beatrice II*, kombinirana tehnika/papir, 62 x 120 mm, sign.d.d.k.: Virant (Vidi popis slikovnih priloga broj 26)
16. Lina Virant Crnčić, *Ex libris*, kombinirana tehnika/papir, 96 x 84 mm
17. Lina Virant Crnčić, *Portret bradatog muškarca*, monotipija, 385 x 285 mm (Vidi popis slikovnih priloga broj 42)
18. Lina Virant Crnčić, *Koza*, akvarel/papir, 120 x 143 mm, sign.d.d.k.: LCV
19. Lina Virant Crnčić, *Prolazit ću zemljom Misirskom ovu noć i pobit ću sve prvence*, tuš, akvarel/karton, 265 x 198 mm (Vidi popis slikovnih priloga broj 39)
20. Lina Virant Crnčić, *Ahasver*, 1908., akvarel/papir, 46 x 106 mm, sign.d.d.k.: Virant (Vidi popis slikovnih priloga broj 36)
21. Lina Virant Crnčić, *Orfej i Euridika*, olovka, akvarel/papir, 212 x 131 mm, sign.d.d. LV (Vidi popis slikovnih priloga broj 34)
22. Lina Virant Crnčić, *Košmar*, olovka, akvarel/papir, 140 x 128 mm (Vidi popis slikovnih priloga broj 37)
23. Lina Virant Crnčić, *Povratak sina razmetnoga*, akvarel/papir, 244 x 57 mm
24. Lina Virant Crnčić, *Orfej izlazi iz Hada*, pastel/papir, 250 x 197 mm (Vidi popis slikovnih priloga broj 33)
25. Lina Virant Crnčić, *Ovca odostraga*, olovka/papir, 115 x 100 mm, sign.d.d.k.: LCV

26. Lina Virant Crnčić, *Ovca pase i ovčja glava*, olovka u boji/papir, 183 x 126, sign.d.d.k.: LCV

27. Lina Virant Crnčić, *Lada skica za plakat*, kreda/papir, 188 x 128 mm, sign.d.d.k.: Lina Crnčić

28. Lina Virant Crnčić, *Portret dječaka u plavom*, olovka, pastel/karton, 285 x 205 mm, sign.d.l.k.: LCV

39. Folklorna inspiracija Hrvatskih slikarica rođenih u XIX. st., Zagreb, Galerija Josip Račić, VII. 1990. god.

1. Lina Virant Crnčić, *Portret cure s Markuševca*, 1908., pastel/papir, 625 x 473 mm, sign.d.l.: Virant/1908

2. Lina Virant Crnčić, *Bistranjke*, oko 1908., pastel/papir, 379 x 278 mm, sign.d.l.k.: LV

3. 2. Lina Virant Crnčić, *Prelja iz okolice Karlobaga*, oko 1914., gvaš/papir, 510 x 410 mm, sign.d.d.k. Lina Crnčić Virant/LCV (Vidi popis slikovnih priloga broj 4)

4. Lina Virant Crnčić, *Ovčarica iz okolice Karlobaga*, oko 1914., akvarel, grafit/papir, 341 x 377 mm, sign.d.d.k.: L Crnčić – Virant (Vidi popis slikovnih priloga broj 5)

5. Lina Virant Crnčić, *Posavka*, kreda i olovke u boji, 575 x 387 mm, sign.d.d.: Lina Crnčić (Vidi popis slikovnih priloga broj 2)

6. Lina Virant Crnčić, *Primorsko ognjišće*, gvaš, voštani pastel/papir, 400 x 432 mm, sign.d.d.: LCV

40. Naši krajevi i ljudi (Zbirka Kovačić), Omišalj, VIII. – IX. 1990. god.

1. Lina Virant Crnčić, *Ribarica / Prodavačica riba*, 1925., ulje/platno, 965 x 762 mm, sign.d.d.k.: L. CRNČIĆ – VIRANT (Vidi popis slikovnih priloga broj 7)

2. Lina Virant Crnčić, *Prelja iz okolice Karlobaga*, oko 1914., gvaš/papir, 510 x 410 mm, sign.d.d.k. Lina Crnčić Virant/LCV (Vidi popis slikovnih priloga broj 4)

3. Lina Virant Crnčić, *Ovčarica iz okolice Karlobaga*, oko 1914., akvarel, grafit/papir, 341 x 377 mm, sign.d.d.k.: L Crnčić – Virant (Vidi popis slikovnih priloga broj 5)

4. Lina Virant Crnčić, *Primorsko ognjišće*, gvaš, voštani pastel/papir, 400 x 432 mm, sign.d.d.: LCV

5. Lina Virant Crnčić, *Cura iz Markuševca*, 1908., pastel/papir, 625 x 473 mm, sign.d.l.: Virant/1908

6. Lina Virant Crnčić, *Bistranjke*, oko 1908., pastel/papir, 379 x 278 mm, sign.d.l.k.: LV

7. Lina Virant Crnčić, *Posavka*, kreda i olovke u boji, 575 x 387 mm, sign.d.d.: Lina Crnčić (Vidi popis slikovnih priloga broj 2)

41. Iz Križevačkih privatnih zbirki, Križevci, IX. 1992. god.

42. Odjeci simbolizma, Zagreb, Galerija zračne luke, ljeto, 1994. god.

1. Lina Virant Crnčić, *Satiri nagovaraju nimfe*, 1907., pastel/papir, 355 x 405 mm, sign.d.d.: Lina Virant 07 (Vidi popis slikovnih priloga broj 31)

2. Lina Virant Crnčić, *Moj san*, 1908., ulje/papir, 186 x 204 mm

3. Lina Virant Crnčić, *Košmar Jude Iskariota*, 1908., akvarel, olovka/lakirani papir, 140 x 128 mm, sign. nema (Vidi popis slikovnih priloga broj 37)

4. Lina Virant Crnčić, *Ex libris Nereida*, oko 1910., olovke u boji, akvarel/papir, 96 x 84 mm, sign. nema (Vidi popis slikovnih priloga broj 24)

43. Biblijsko-kršćanski motivi u hrvatskom slikarstvu i grafici, Crikvenica, III. – V. 1994. god.

1. Lina Virant Crnčić, *Put života*, oko 1910., tempera/papir, 180 x 357 mm, sign. nema (Vidi popis slikovnih priloga broj 32)

2. Lina Virant Crnčić, *Stara crkvena zastava*, oko 1920., akvarel, lak/papir, 679 x 525 mm, sign.d.l.k.: L C V

3. Lina Virant Crnčić, *Navještenje pastirima*, 1928., voštani pastel/papir, 710 x 551 mm, sign.d.d.k.: L. Crnčić-Virant

4. Lina Virant Crnčić, *Procesija s malim Isusom*, oko 1930., tempera, kreda, zlato/papir, 139 x 149 mm, sign.d.l.k.: L C V

5. Lina Virant Crnčić, *Poklonstvo kraljice*, oko 1930., akvarel, grafit/papir, 214 x 167 mm, sign.d.l.k.: L C V

6. Lina Virant Crnčić, *Biskup Bauer zavješta sv. Antunu crkvu na Šalati*, 1933., akvarel, grafit, olovka u boji/papir, 243 x 328 mm, sign.d.l.k.: L V C

44. Donacija I. Lacković Croata, Đurđevac, Utvrda Stari grad, XII. 1997. god.

1. Lina Virant Crnčić, *Plesačica*, tuš kist, 290 x 190 mm

45. Klub likovnih umjetnica 1927. – 1941., Zagreb, Galerija Ulrich, IV. 1998. god.

1. Lina Virant Crnčić, *Ribarica / Prodavačica riba*, 1925., ulje/platno, 965 x 762 mm, sign.d.d.k.: L. CRNČIĆ – VIRANT (Vidi popis slikovnih priloga broj 7)

2. Lina Virant Crnčić, *Stara crkvena zastava*, oko 1920., akvarel, lak/papir, 679 x 525 mm, sign.d.l.k. LCV

46. Grad u ranoj hrvatskoj grafici, Zagreb, Galerija Ulrich, IX. – X. 1998. god.

1. Lina Virant Crnčić, *Novi Vinodolski*, prije 1933., bakropis u boji, 312 x 260 mm (Vidi popis slikovnih priloga broj 13)

47. Izložba slika i skulptura prvoupisanih studenata ALU u Zagrebu, Zagreb, Galerija Ulrich, XI. 2007. god.

1. Lina Virant Crnčić, *More pod neverinom*, oko 1910., ulje/drvo, 450 x 640 mm, sign.d.d.k. LCrnčić-Virant

2. Lina Virant Crnčić, *Ribarica / Prodavačica riba*, 1925., ulje/platno, 965 x 762 mm, sign.d.d.k. L. Crnčić Virant (Vidi popis slikovnih priloga broj 7)

3. Lina Virant Crnčić, *Noćnik*, tempera/papir, 206 x 65 mm (Vidi popis slikovnih priloga broj 15)

4. Lina Virant Crnčić, *Družba noćna*, tempera/papir, 205 x 96 mm (Vidi popis slikovnih priloga broj 16)

5. Lina Virant Crnčić, *Leptiri, kupina, kolibrići itd.*, oko 1905./06., akvarel/papir, 470 x 575 mm (Vidi popis slikovnih priloga broj 46)

6. Lina Virant Crnčić, *Za Kranjčevićevu pjesmu*, oko 1908., monotipija, 238 x 170 / 248 x 179 / 450 x 329 mm (Vidi popis slikovnih priloga broj 14)

48. 1907. – Od zanosa do identiteta, Zagreb, Umjetnički paviljon, IV. 2008. god.

1. Lina Virant Crnčić, *Satiri nagovaraju nimfe*, 1907., pastel/papir, 355 x 405 mm, sign.d.d. Lina Virant 07 (Vidi popis slikovnih priloga broj 31)

2. Lina Virant Crnčić, *Put života*, oko 1910., tempera/papir, 180 x 357 mm (Vidi popis slikovnih priloga broj 32)

3. Lina Virant Crnčić, *Moj san*, 1908., ulje/papir, 186 x 204 mm

4. Lina Virant Crnčić, *Za Kranjčevićevu pjesmu*, oko 1908., monotipija, 238 x 170 / 248 x 179 / 450 x 329 mm (Vidi popis slikovnih priloga broj 14)

5. Lina Virant Crnčić, *Ex libris Dante i Beatrice I*, kombinirana tehnika/papir, 85 x 75 mm (Vidi popis slikovnih priloga broj 25)

6. Lina Virant Crnčić, *Ex libris Dante i Beatrice II*, kombinirana tehnika/papir, 62 x 120 mm, sign.d.d.k.: Virant (Vidi popis slikovnih priloga broj 26)

7. Lina Virant Crnčić, *Ex libris Nereida*, oko 1910., olovke u boji, akvarel/papir, 96 x 84 mm, sign. nema (Vidi popis slikovnih priloga broj 24)

8. Lina Virant Crnčić, *Lada skica za plakat*, kreda/papir, 188 x 128 mm, sign.d.d.k.: Lina Crnčić

9. Lina Virant Crnčić, *Mlada Šestinka pozira*, 1908., akvarel/papir, 260 x 165 mm, sidn.d.l. L.V. (Vidi popis slikovnih priloga broj 1)

10. Lina Virant Crnčić, *Portret bradatog muškarca*, monotipija, 385 x 285 mm (Vidi popis slikovnih priloga broj 42)

49. Slavonija, Baranja i Srijem – vrela europske civilizacije, Zagreb, Galerija Klovićevi dvori, IV. – X. 2009. god.

50. „Novi Vinodolski na platnima umjetnika“ – iz fundusa muzeja, Novi Vinodolski, Gradska galerija Turnac, XII. 2011. – I. 2012. god.

51. Sakupljačke strasti I. L. Croate, Đurdevac, Galerija stari grad, XII. 2012. – I. 2013. god.

1. Lina Virant Crnčić, *Grb*, crtež, tuš, 80 x 80 mm

3. Klub likovnih umjetnica

Hrvatsku likovnu kulturu dvadesetih godina 20. stoljeća obilježava kritika koja je tek u povojima i gotovo nepoznata povijesti umjetnosti.⁶⁹ Milutin Cihlar Nehajev, jedan od istaknutih autoriteta likovne kritike tog vremena primjećuje postojanje umjetničkog proletarijata te uočava da se obrazovni sistem nalazi na vrlo niskoj razini. Okupljanje umjetnika je, osim rijetkih izuzetaka, zbog nedostatka umjetničkih pravaca i škola stihijsko i odvija se najčešće prema generacijskom kriteriju, bez obzira na bilo kakve umjetničke principe.⁷⁰ Slična zapažanja je imala i Nasta Rojc, jedna od osnivačica Kluba likovnih umjetnica koja primjećuje “da su umjetnici u prvim desetljećima 20. stoljeća uglavnom prepušteni sami sebi u traženju vlastitog društvenog statusa. Sve do kraja tisuću devetsto dvadesetih godina u hrvatskom se kulturnom životu osjećao nedostatak umjetničkih pravaca i škola, oko kojih bi se umjetnici okupljali.”⁷¹

Za žene koje se bave likovnom umjetnošću situacija je bila još i gora. Hrvatsko društvo umjetnosti je na prijelazu stoljeća u svoje redove primilo svega četiri članice, a tijekom prvih godina 20. stoljeća na njegovim se izložbama tek povremeno pojavilo i još koje žensko ime.⁷² Općenito je položaj žena u odnosu na muškarce bio loš. Žena je u okviru obitelji bila podvrgnuta patrijarhalnim institucijama očeve i muževljeve vlasti, a njezina prava kod posjedovanja i upravljanja imovinom nisu bila izjednačena s pravima muških članova. Žene nisu imale pravo glasa i bez obzira na svoje podrijetlo, obrazovanje ili profesionalni status nisu mogle sudjelovati u javnom i političkom životu.⁷³ Bile su ograničene i u mogućnostima obrazovanja i javnog djelovanja. Nizom zakonskih odredbi onemogućeno im je da se obrazuju za neka zvanja ravnopravno sa svojim muškim kolegama.

U takvim je okolnostima nastala inicijativa o osnivanju kluba u sklopu kojeg bi umjetnice afirmirale vlastiti rad.

⁶⁹ Jasna Galjer je pisala o likovnoj kritici u Hrvatskoj u razdoblju od 1868. do 1951. godine, više o tome vidi u Galjer, Jasna: *Likovna Kritika u Hrvatskoj: 1868 – 1951*, Zagreb: Meandar, 2000.

⁷⁰ Usp. Peić Čaldarović: 1998., bez paginacije

⁷¹ Usp. Peić Čaldarović: 1998., bez paginacije

⁷² Redovite članice bile su Anka Marojčić-Löventhal, Paola Dvorak, Slava Raškaj i Jelka Struppi, a povremeno su u sklopu Društva izlagale Nasta Rojc, Anka Krizmanić i Zdenka Pexidr. Peić Čaldarović: 1998.

⁷³ Hrvastke državljanke su u okviru Jugoslavije dobile pravo glasa 11. kolovoza 1945. godine, izvor: http://hr.wikipedia.org/wiki/Pravo_glasa_za_%C5%BEene [15. listopada 2014.]

3.1. Osnivanje kluba i članice

Klub likovnih umjetnica osnovan je u Zagrebu 1927. godine po uzoru na Women's International Art Club⁷⁴ iz Londona.⁷⁵ Osnivanju je prethodilo putovanje Naste Rojc u London gdje je održala vrlo zapaženu samostalnu izložbu nakon koje je pozvana da izlaže na kolektivnoj izložbi Women's International Art Cluba s oko 18 radova.⁷⁶ Nasta Rojc je predložila Londonskom klubu da pozove još nekoliko umjetnica iz Hrvatske što je uprava kluba prihvatila. Na izložbi je izložila 3 svoja djela, a ostatak radova su bila djela raznih hrvatskih umjetnica. Kako bi odlučila koje umjetnice pozvati na izložbu Rojčeva je u pomoć pozvala Linu Virant Crnčić koja je prva predložila ideju o stvaranju samostalnog i zajedničkog udruženja svih likovnih umjetnica s područja Kraljevine SHS.⁷⁷ Njih su dvije početkom 1927. godine pozvale na sastanak sve umjetnice koje su im do tada bile poznate po nekom nastupu u javnosti.⁷⁸ Potencijalne članice budućeg udruženja su na sastanku održanom 3. siječnja 1927. godine donijele prva pravila Kluba likovnih umjetnica. Ta je pravila 11. studenog iste godine potvrdilo Ministarstvo unutrašnjih dela u Beogradu čime udruženje formalno započinje s radom.

Osnovni zadatak Kluba bio je unapređenje svih likovnih umjetnosti i umjetničkog obrta što bi se realiziralo organiziranjem domaćih i internacionalnih izložbi, održavanjem predavanja iz područja umjetnosti, održavanjem veza s inozemnim umjetničkim udruženjima te nastojanjem da se isti klubovi osnuju u ostalim većim gradovima diljem Kraljevine SHS.

Od trenutka kada je osnovan Klub je dočekan s velikim nepovjerenjem, pogotovo od strane srodnih umjetničkih organizacija. U tome su prednjačili već ranije spomenuto udruženje za

⁷⁴Women's International Art Club je osnovan u Parizu 1900. godine s ciljem da omogući umjetnicama raznih nacionalnosti da budu međusobno povezane i da izlažu svoje radove. Prvu izložbu je bila organizirana u Londonu 1900. godine. Klub je postojao do 1976. godine. Izvor: http://en.wikipedia.org/wiki/Women's_International_Art_Club [15. listopada 2014.]

⁷⁵O osnivanju i djelovanju Kluba likovnih umjetnica, te o osnivačicama i članicama će pisati Dunja Nekić u svojoj doktorskoj disertaciji

⁷⁶Više o Nasti Rojc i njenim zaslugama u osnivanju Kluba likovnih umjetnica vidi u Ukrainčik, Lea (ur.), Nasta Rojc retrospektivna izložba, Umjetnički paviljon u Zagrebu, 19.12.1996 – 2.2.1997., Zagreb: Umjetnički paviljon, 1997. i Poklečki Stošić, Jasminka (ur.), Nasta Rojc: kritička retrospektiva, Zagreb: Umjetnički paviljon, 2014. O Nasti Rojc i samoreprezentaciji umjetnica pisala je Leonida Kovač, više vidi u Kovač, Leonida (ur.): Zelene vrpce: Samoreprezentacijski radovi Naste Rojc i Stjepana Lahovskog iz zbirke Josipa Kovačića: HAZU, Hrvatski muzej arhitekture, 19.4. – 13.5.2007., Zagreb: Muzej suvremene umjetnosti, 2007. i Kovač, Leonida: Anonimalia: Normativni diskurzi i samoreprezentacija umjetnica 20. stoljeća, Zagreb: Izdanja Antibarbarus, 2010.

⁷⁷Usp. Peić Čaldarović: 1998., bez paginacije

⁷⁸Sastanku nisu mogle prisustvovati predstavnice umjetničkog obrta jer im je njihovo matično udruženje Djelo zabranilo pristup novom udruženju

primijenjenu umjetnost Djelo koje je zabranilo svojim članicama da sudjeluju u radu Kluba, pod prijetnjom isključenja, i Akademija iz Zagreba, usprkos činjenici da je većina članica Kluba ranije pohađala Akademiju. Tek su 1936. godine članice Djela i profesorica s Akademije Olga Höcker započele sudjelovati u aktivnostima Kluba.⁷⁹

Kritike izložbi koje je organizirao Klub često su odražavale mišljenje kritičara o aktivnostima kluba. Muški kritičari su u svojim kritikama bili negativno nastrojeni i prema umjetničkim radovima i prema djelatnostima kluba općenito.⁸⁰ Članice Kluba su raznim načinima pokušale “odobrovoljiti” takve kritičare. Prvenstveno su smatrale da bi aktivniji rad i napredovanje svake od njih doveo do boljih kritika. Kako bi to postigle uvele su običaj međusobne razmjene mišljenja o konkretnim djelima te zajedničke razgovore o svojim slikama prilikom njihova izlaganja. Međusobno su uočavale eventualne ili stvarne pogreške na djelima i davale si savjete za likovna rješenja pojedinih zadataka. Tako su na primjer sve članice kluba čitale stihove o Petrici Kerempuhu kako bi pomogle Olgi Galeković vezano za ilustriranje istoimene knjige. Uz to, primjenjivale su i druge metode kojima su nastojale ostvariti bolje kritike. Prilikom izložbe 1935. godine Roksana Zurunić-Cuvaj je predložila da se svakom novinaru u svrhu promidžbe za uspomenu pokloni po jedna slika. U postojećoj dokumentaciji ne postoji zapis o tome je li plan na kraju realiziran, osim što je zabilježeno da su za poklonjene slike umjetnicama bili isplaćeni puni iznosi iz blagajne Kluba.⁸¹ Pozitivne kritike Klub je dobio u povodu jedne od prvih izložbi od feministkinja u listu *Ženski pokret*: “Sada se, eto, javlja po prvi puta u našoj historiji žena, koja ne sudi više o muškim propozicijama, nego hoće sama da stvara. Time se dakako odriče prava da bira, i izvirgava se muškoj kritici znajući da ta kritika neće biti dobrohotna... Savremena žena, osokoljena prvim uspjesima neće se zadovoljiti koječim i neće dobrovoljno pristat na degradaciju, pa makar ta degradacija bila posvećena predajom i običajima.”⁸²

Početkom 1940. godine Klub mijenja naziv u Društvo hrvatskih likovnih umjetnica. Ubrzo nakon toga održana je posljednja izložba u Osijeku nakon čega Društvo prestaje postojati.

⁷⁹Lovorka Magaš Bilandžić je održala predavanje o životu i djelu Olge Höcker na skupu Akademik Andre Mohorovičić: Varaždin i varaždinske teme, više o tome vidi u zborniku Akademik Andre Mohorovičić: Varaždin i varaždinske teme. Sažeci radova sa znanstvenog skupa / Damjanović, Stjepan (ur.). - Varaždin : Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za znanstveni rad u Varaždinu , 2012.

⁸⁰Više o tome u poglavlju o izložbenim aktivnostima kluba

⁸¹Usp. Peić Čaldarović: 1988., bez paginacije

⁸²Peić Čaldarović: 1998., bez paginacije

Formalne osnivačice Kluba, potpisane na zapisniku osnivačke skupine bile su Nasta Rojc, Lina Virant Crnčić, Danica (Duna) Peyer, Zdenka Pexidr-Srića, Mira Mayr, Mary Stiborsky, Zenaide Bandur, Lucie Kučera-Buhmeister i Sonja Kovačić-Tajčević. Prilikom osnivanja Kluba za predsjednicu je, kao najpogodnija osoba za tu ulogu, izabrana Lina Virant Crnčić. Tijekom razdoblja djelovanja Kluba broj članica je varirao između 15 i 35, s tim da je dio članica bio redovan, a dio izvanredan.⁸³ Budući da se članstvo u klubu plaćalo⁸⁴, vjerojatno su samo članice koje su redovito plaćale članarinu ušle u statističke podatke. Stvaran broj osoba uključenih u razne aktivnosti Kluba bio je veći.

3.2. Izložbene aktivnosti kluba

Organizacija izložbi bila je najintenzivnija aktivnost kluba. Tijekom petnaest godina aktivnosti članice kluba sudjelovale su na deset kolektivnih izložbi u vlastitoj organizaciji te na tri izložbe u organizaciji srodnih udruženja zajedno s njihovim predstavnicima. Kolektivne izložbe su održane 1928. i 1930. godine u Zagrebu, 1931. godine u Ljubljani, 1932. u Osijeku, Zagrebu i Sušaku, 1935. godine ponovno u Zagrebu te dvije godine kasnije u Dubrovniku. Tijekom 1938. godine članice Kluba sudjeluju na tri velike i značajne izložbe. Prva od njih je međunarodna putujuća izložba zemalja Male ženske antante⁸⁵ organizirana od strane Jugoslavenskog ženskog saveza. Izložba je održana u više gradova Jugoslavije, Čehoslovačke i Rumunjske. Potom slijedi izložba Pola vijeka hrvatske umjetnosti koju je u Zagrebu organiziralo Društvo hrvatskih umjetnika. Posljednja je međunarodna izložba *Die künstlerische Postkarte* koju je u Beču organiziralo udruženje Wiener Frauenkunst. Povodom desete obljetnice rada Kluba 1939. godine je organizirana izložba u Zagrebu, a sljedeće godine u Osijeku je održana posljednja izložba Kluba. Na žalost zbog nedostatka novca nikada nisu uspjele organizirati svoju izložbu u nekoj zapadnoeuropskoj metropoli. Godine 1936. Klub je organizirao izložbu njemačke umjetnice Käthe Kollwitz u Umjetničkom

⁸³Na prvoj izložbi Kluba 1928. godine sudjelovalo je 15 umjetnica. Godine 1930. klub broji 23 članice. Sredinom tridesetih godina broj članica se udvostručuje u odnosu na prvu godinu po osnivanju zbog uključivanja većeg broja izvanrednih članica koje nisu bile iz Zagreba i grupe slovenskih umjetnica. Vrhunac u broju članica bio je 1937. godine, sveukupno 37, a nakon toga broj počinje neznatno opadati.

⁸⁴Visina i obveza plaćanja članarina se mijenjala tijekom 15 godina aktivnosti kluba. Više o tome vidi u Peić Čaldarović: 1998., bez paginacije

⁸⁵Mala ženska antanta je organizacija koju su 1923. godine u Rimu, prilikom kongresa Internacionalne alijanse za žensko pravo glasa, osnovale ženske organizacije Jugoslavije, Bugarske, Čehoslovačke, Rumunjske, Poljske i Grčke.

paviljonu te engleske umjetnice George Wyn.⁸⁶ Za neke od spomenutih izložbi postoji sačuvana detaljnija dokumentacija pa će o tim izložbama biti više riječi u nastavku.

Prva izložba Kluba likovnih umjetnica održana je godinu dana nakon osnivanja društva. Razlog tome bila je činjenica da su članice Kluba mjesecima čekale dozvolu gradske uprave ili Društva Hrvatskih likovnih umjetnika za korištenje raspoloživih izložbenih prostora u gradu. Izložba je na kraju održana u Umjetničkom paviljonu od 7. do 31. listopada 1928. godine. Na izložbi je sudjelovalo 15 umjetnica⁸⁷ s ukupno 217 radova, od čega je bilo 200 slika, a ostalo su činile skulpture.

Kritike kolega umjetnika bile su vrlo loše. Jerolim Miše je izložbu proglasio “nesolidnim paraderstvom amatera”⁸⁸, a Ljubo Babić je u svojoj kritici svega tri umjetnice poštedito ironije.⁸⁹ Slavko Batušić je u IX. knjizi Matičinog književno-naučnog zbornika “Hrvatsko kolo” za 1927./28. godinu iznio svoju kritiku u kojoj piše: “U listopadu ove godine priredio je u Umjetničkom paviljonu svoju prvu izložbu novoosnovani “Klub likovnih umjetnica”, u kojemu je uz neke iznimke sakupljena većina zagrebačkih slikarica dok je kiparstvo zastupala Mila Vod. Svakako su ove dame taj svoj klub shvatile samo poslovno ili eventualno feministički, jer se u heterogenosti njihova rada nikako ne može naći neka ideološka ili bar približno umjetnička suglasnost. Prosječni niveau ove kvantitativno velike izložbe – ima na njoj preko dvije stotine slika – veoma je osrednji. Neko izvjesno znanje i vještina u baratanju materijalom ne pomaže, da one beskrajne mrtve prirode, vaze sa cvijećem i slađani portreti budu umjetnički interesantni.”⁹⁰

Izložbom u Ljubljani održanoj 1931. godine članice Kluba su bile zadovoljne jer su prodajom radova uspjeli podmiriti troškove. Na tu su izložbu bile pozvane i neke slikarice iz Beograda koje ipak nisu došle. Svoj su nedolazak naknadno ispričale pismom u kojem navode da i same uskoro planiraju osnovati vlastito udruženje te da će više surađivati sa zagrebačkim klubom.

⁸⁶ O izložbi Käthe Kollwitz u Zagrebu i značaju koji je izložba imala u djelovanju Kluba likovnih umjetnica piše Lovorka Magaš Bilandžić u Zborniku 3. kongresa hrvatskih povjesničara umjetnosti, više o tome vidi u Magaš Lovorka, Značenje i recepcija zagrebačke izložbe Käthe Kollwitz, u: Žmegač Andrej (ur.), Zbornik 3. kongresa hrvatskih povjesničara umjetnosti, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, 2013.

⁸⁷ Na izložbi su sudjelovale: Nasta Rojc, Lina Virant Crnčić, Zdenka Pexidr-Srića, Mira Mayr, Mary Stiborsky, Zenaide Bandur, Lucie Kučera-Buhmeister, Sonja Kovačić-Tajčević, Leopoldina Schimdt-Auer, Henrika Šantel, Avgusta Šantel, Vjera Bojničić, Ivka Orešković, Mila Wood, te Olga Höcker koja je izradila plakat za izložbu.

⁸⁸ Peić Čaldarović: 1998., bez paginacije

⁸⁹ Radi se o umjetnicama Nasti Rojc, Lucie Kučera-Buhmeister i Zdenki Pexidr-Srića

⁹⁰ Peić Čaldarović: 1998., bez paginacije

Godinu dana kasnije u Osijeku je održana izložba na kojoj je sudjelovalo dvadeset umjetnica s ukupno sto dvadeset i četiri rada. Izložbu je 22. siječnja 1932. godine u velikoj dvorani državne građanske škole otvorio predsjednik osječkog Kluba hrvatskih književnika i umjetnika Rudolf Franjin Mađer. Osječani su bili zadovoljni izložbom ocjenjujući je “jednom od najboljih do tada priređenih u ovome gradu”.⁹¹ Uz laskave primjedbe posjetioca izložba je postigla i materijalni uspjeh budući da je veliki dio slika prodan.

Iste je godine održana izložba u Umjetničkom paviljonu u Zagrebu koja je trajala od 2. do 30. listopada 1932. godine. Za tu je izložbu osmišljen i proveden precizan marketinški plan s ciljem što bolje posjećenosti i dobrih kritika. Plan je uključivao pozive školama da posjete izložbu, svojevrsnu nagradnu igru u kojoj je nekoliko sretnih posjetitelja imalo priliku da kupnjom ulaznice na poklon dobiju sliku te anketu u kojoj su posjetitelji mogli birati radove koji im se najviše sviđaju. Na izložbi je sudjelovalo dvadeset i sedam slikarica sa sto dvadeset radova. Umjetnice su se predstavile raznim tehnikama (ulje na platnu, aplikacija na svili, akvarel, tempera, bakrorez i drvorez) i motivima (folklorističke i socijalne teme, portreti, pejzaži i mrtve prirode). Nekoliko dana nakon otvorenja u dnevnom tisku su izašle pohvalne kritike izložbe.

Tijekom 1933. godine nije održana nijedna kolektivna izložba, no te su godine održana brojna predavanja i jedna poslovni pothvat. Naime na razglednicu je o trošku Kluba reproducirana slika Zenaide Bandur *Kralj Tomislav* te je prodavana u korist Kluba i autorice.

Sljedeća kolektivna izložba je održana 1935. godine pod visokim protektoratom kraljice Marije u Umjetničkom paviljonu u Zagrebu. Na izložbi su sudjelovale dvadeset i tri umjetnice. Te su godine članice Kluba podigle tužbu protiv kritičara Ive Šrepla zbog nestručne kritike, a u skladu sa Člankom 306. Kaznenog zakona po kojemu “kritika mora biti dobronamjerna a ne zlobna.”⁹² U dokumentaciji Kluba se parnica sa Šreplom više ne spominje, ali je vjerojatno završila povoljno za članice Kluba budući da ih nekoliko godina kasnije, kao tajnik Društva likovnih umjetnika, Šrepl poziva da sudjeluju na svakoj izložbi koje Društvo organizira.

⁹¹Peić Čaldarović: 1998., bez paginacije

⁹²Peić Čaldarović: 1998., bez paginacije

Godine 1937. Klub likovnih umjetnica je organizirao izložbu u palači Sponza u Dubrovniku. Na izložbi je sudjelovalo dvadeset umjetnica, a sama izložba je izazvala veliki interes inozemne publike o čemu su izvijestile zagrebačke novine Jutarnji list i Novosti.⁹³

Sljedeće je godine Klub sudjelovao na svojoj prvoj i jedinoj izložbi izvan granica Hrvatske. Radi se o putujućoj izložbi umjetnica Male ženske antante. Izložba je održana od 20. siječnja 1938. godine do 26. veljače 1939. godine u većim gradovima Jugoslavije (Beograd, Zagreb, Ljubljana), Rumunjske (Bukurešt, Cluj i Černovci) i Čehoslovačke (Prag, Brno i Bratislava). Svaka je umjetnica na izložbi sudjelovala s jednim radom, zajedno s umjetnicama iz drugih dijelova Jugoslavije. Prilikom gostovanja izložbe u Zagrebu, po uzoru na Beograd, održana je retrospektivna izložba hrvatskih umjetnica.

Iste 1938. godine organizirana je izložba Pola vijeka hrvatske umjetnosti u novoizgrađenom Meštrovićevom paviljonu u Zagrebu. Na izložbi se svaka umjetnica članica Kluba predstavila s po jednim radom, a izložba je za njih značajna jer su tada prvi put izložile svoja djela zajedno s članovima Društva hrvatskih umjetnika. Izlaganje na izložbi su si djelomično osigurale darovanjem dijela prihoda Kluba za izgradnju paviljona.

Dio članica Kluba je iste godine izlagao na internacionalnoj izložbi *Die künstlerische Postkarte* u Beču. Izložba je otvorena 10. lipnja 1938. godine, a na njoj su bile prikazane uskršnje, božićne, novogodišnje čestitke te karte s pejzažima pojedinih krajeva.

Povodom desete obljetnice Kluba u Domu likovnih umjetnosti je od 3. do 25. rujna 1939. godine održana izložba na kojoj je sudjelovalo dvadeset i šest umjetnica. Izložba je popraćena katalogom s reprodukcijama i kratkom biografijom svake od izlagačica. Pokrovitelj izložbe bila je udruga Hrvatska žena⁹⁴ s kojom Klub ostvaruje bližu suradnju na prijedlog Marije Jurić Zagorke. Izložba je bila dobro posjećena, pogotovo od strane raznih ženskih organizacija kao što su Jugoslavenski ženski savez, Ženski pokret, Hrvatske žene, Udruženje univerzitetski obrazovanih žena te Društvo hrvatskih književnica. Prodajom djela pokriveni su svi troškovi organizacije, ali nije ostvarena zarada tako da je izostao poklon kritičarima.

⁹³Peić Čaldarović: 1998., bez paginacije

⁹⁴Udruga je osnovana u Zagrebu 1921. godine. Ubrzo nakon osnutka otvaraju se podružnice u gradovima diljem Hrvatske. Unatoč karitativnoj, kulturnoj i prosvjetnoj djelatnosti, udruga je povremeno zabranjivana od vlasti i oslovljena kao nacionalistička i separatistička. Uspješno je djelovala sve do konačne zabrane 1943. godine.

3.3. Ostale aktivnosti kluba

Uz izložbe, koje su kako je već ranije spomenuto bile najintenzivnija aktivnost Kluba likovnih umjetnica, njegove članice su se bavile i drugim aktivnostima. Najvažnija od njih je bila organizacija predavanja i diskusija o umjetničkim temama. Ta je aktivnost bila najintenzivnija u vrijeme krize, između 1933. i 1936. godine, kad Klub nije imao novca za druge aktivnosti. Duna Peyer je 1933. godine, povodom obilježavanja četrdesete godišnjice Rafaelove smrti, održala predavanje za članice Kluba, ali i ostala ženska udruženja. Dvije godine kasnije, Roksana Zurunić Cuvaj je za studente povijesti umjetnosti u Trgovačkoj komori održala predavanje o Ravenni. Sljedeće, 1936. godine uslijedila su dva predavanja o starokršćanskoj umjetnosti iste umjetnice.⁹⁵

Članice Kluba su, s ciljem da aktivno sudjeluju u različitim zbivanjima društvenog života, izrađivale portrete zaslužnih žena koje su djelovale na području nacionalne kulture. Izrađeni su portreti Jagode Truhelke, darovan Gradskom muzeju, te Marije Jurić Zagorke, čiji je portret naslikan povodom obilježavanja tridesete godišnjice njezina rada. Godine 1937. svoj pristanak na portretiranje im daje tada jedina žena članica JAZU, Ivana Brlić Mažuranić.

3.4. Položaj žene u hrvatskoj umjetnosti početkom 20. stoljeća

Umjetnice, odnosno općenito žene, susretale su se početkom 20. stoljeća s brojnim preprekama proizašlim iz patrijahalnih predrasuda i zakona koji su znatno ograničavali mogućnosti njihova obrazovanja, odlučivanja, javnog nastupa i angažmana. Upravo je ta povijesna asimetrija, odnosno društvena, ekonomska i subjektivna razlika između žene i muškarca određivala što i kako će muškarci i žene slikati. Ta je razlika proizvod društvenog strukturiranja spolnih razlika, a ne skup nekih imaginarnih bioloških distinkcija.⁹⁶ Analogno tome, djela umjetnica su vrlo često vrednovana dodatnim, neumjetničkim kriterijima. Prilikom bavljenja stvaralaštvom umjetnica treba naglasiti njihovu raznolikost, odnosno posebnost pojedinih autorica, ali i prepoznati neka zajednička ženska obilježja koja su rezultat odgoja, a ne prirode, to jest utjecaja povijesno promjenjivih društvenih sustava koji generiraju spolne razlike.⁹⁷ Često se u prošlosti nije shvaćalo da su ta ženska obilježja posljedica društva, a ne prirode i upravo se ona navode kao slabost njihove umjetnosti: “ sada se nameće pitanje

⁹⁵Peić Čaldarović, 1998., bez paginacije

⁹⁶Pollock, 1999: 161

⁹⁷Pollock, 1999: 162

da li je priroda žene uopće takova da ona može umjetnički stvarati. To jest: iznositi originalnu formu u slikarstvu, u vajarstvu, u arhitekturi, u muzici, u poeziji. Iskustvo uči da umjetničko stvaranje žene ima određene granice... žena nije bila ni u jedno doba prošlosti velika produktivna umjetnica. To je dokaz kako u njezinoj prirodi obično ne postoji nutrašnji nagon za stvaranjem... Ako žena nije kadra da stvara velika djela, tome nije ona kriva, tome je kriva njezina priroda.”⁹⁸

O položaju žena u hrvatskoj umjetnosti početkom 20. stoljeća govori i broj članica u formalnim umjetničkim udruženjima. Iako su bile školovane privatnim podukama ili na prestižnim akademijama u Zagrebu i ostatku Europe rijetko su primane u udruženja. Hrvatsko društvo umjetnosti je na prijelazu stoljeća brojalo svega četiri članice, a u prvom desetljeću 20. stoljeća tek se još pokoje žensko ime pojavljivalo na izložbama tog društva.

Situacija se počela kretati na bolje osnivanjem Kluba likovnih umjetnica. Tim su Klubom umjetnice dobile platformu pomoću koje su mogle promicati svoje stvaralaštvo i sudjelovati u umjetničkom životu. Sama potreba osnivanja autonomnog ženskog likovnog udruženja, uz već postojeće "mješovite" (odnosno muške) umjetničke organizacije istoga tipa, govori o relativno velikom broju žena koje su sudjelovale u likovnom stvaralaštvu međuratne Hrvatske. Iako okupljene u formalno udruženje žene su se i dalje borile teže od muškaraca kad su u pitanju bile organizacije izložbi i kritike suvremenika. Prva izložba Kluba likovnih umjetnica organizirana je tek godinu dana nakon što je Klub osnovan. Razlog tomu je činjenica da su članice Kluba mjesecima čekale dozvolu gradske uprave ili Društva Hrvatskih likovnih umjetnika za korištenje raspoloživih izložbenih prostora u gradu. Slična se situacija ponovila i prilikom obilježavanja desete godišnjice osnutka. Za vrijeme cijelog aktivnog rada Kluba umjetnice su se borile s negativnim kritikama njihovog stvaralaštva.⁹⁹

Uvjeti profesionalnog proboja žena u likovnoj umjetnosti nisu se bitno promijenili niti krajem tridesetih godina, o čemu svjedoči opis suvremene društvene sredine, kako ju je u to vrijeme doživljavala slikarica Roksana Zurunić-Cuvaj: “Današnje društvo koje je malo sklono radu žene u javnosti ne pruža joj mogućnost solidnog i dovoljnog školovanja, tj. izučavanja umjetničkog zanata. Formalno se to, doduše čini da je žena u punoj mogućnosti izobrazbe ukoliko joj to inače ekonomske prilike dozvoljavaju. No, osjećaj drugorazredne kvalitete i

⁹⁸Stražnić, 1916: 12, 13, 24

⁹⁹Više o kritikama vidi u poglavlju o izložbenim aktivnostima Kluba.

sekundarne važnosti prati ženu svagdje, i djeluje razorno na njen društveni razvitak i umjetnički napredak...”.¹⁰⁰

Umjetnice su u većini slučajeva bile prvenstveno žene, supruge i majke i upravo je pokušaj usklađivanja i balansiranja kućanskih obveza i umjetničkog stvaranja često rezultirao manjim opusom i radovima malih dimenzija. Povijest umjetnosti još uvijek daje prednost obilnoj produkciji, velikim dimenzijama i monumentalnoj koncepciji pred selektivnim i minimalističkim, a stvaralaštvo umjetnica prepušta zaboravu. Rezultat svega toga je mišljenje da u povijesti umjetnosti nije bilo žena ili da su autorice koje je njihovo vrijeme prihvatilo, gledano iz današnje perspektive, drugorazredne umjetnice. Upravo je zbog toga nužno otkrivanje umjetnica.¹⁰¹

¹⁰⁰Peić Čaldarović: 1998., bez paginacije

¹⁰¹Usp. Pollock, 1999: 162. i Chadwick, 1999: 200

4. Ostavština Line Virant Crnčić

4.1. Zbirka “Hrvatske slikarice rođene u 19. stoljeću”

Josip Kovačić, kolekcionar i književni teoretičar, darovao je gradu Zagrebu 1988. godine svoju zbirku s namjerom da se zbirka sačuva i prezentira javnosti.¹⁰² Zbirka “Hrvatske slikarice rođene u 19. stoljeću” sadrži slikarska ostvarenja trideset i tri umjetnice rođene u 19. stoljeću, ukupno 1045 umjetnina. Među umjetninama su radovi poznatijih slikarica kao što su Nasta Rojc, Anka Krizmanić i Slava Raškaj, ali i onih manje poznatih čija se imena rijetko susreću na izložbama. Zbirka je izložena u Umjetničkom paviljonu 1988. godine.

Nakon donacije grad Zagreb je osnovao Savjet Zbirke Kovačić čiji je predsjednik bio Vinko Zlamalik, povjesničar umjetnosti i nekadašnji upravitelj Strossmayerove galerije starih majstora HAZU. Stručni Savjet je 31. ožujka 1989. godine donio osnovnu petogodišnju programsku koncepciju kojom je utvrđena osnovna djelatnost Zbirke, određeni su konzervatorsko-restauratorski radovi, politika otkupa te izložbena i izdavačka djelatnost. Vezano uz posljednju stavku predviđene su monografske i tematske izložbe zasnovane na građi iz fundusa Zbirke, a dio tada predloženih tema doista je obrađen na kasnijim izložbama.

O važnosti zbirke, u predgovoru kataloga izložbe iz 1988. godine pisao je Vinko Zlamalik koji ocjenjuje likovni materijal Zbirke “sistematiziranom, muzeološki obrađenom i za istraživački rad pripremljenom kolekcijom, zbirkom umjetnina i arhivom, zapravo, jedne zasebne cjeline u našoj povijesti umjetnosti - stvaralaštva žena slikarica rođenih u 19. stoljeću.”¹⁰³

Zbirka se danas nalazi u privatnom stanu dr. Josip Kovačića u palači Demeter-Korvin u Radićevoj 24, u kojoj je bilo predviđeno uređenje prostora u kojem bi zbirka bila trajno izložena.

¹⁰²O Zbirci detaljnije vidi u Mihalić 2008: 86-91

¹⁰³Ukrainčik (ur.), 1988:8

5. Kritički osvrt na dosadašnju literaturu o Lini Virant Crnčić

Opus i život ove umjetnice su neistražena tema u hrvatskoj povijesti umjetnosti. Spominje je se uglavnom kao ženu Mencija Clementa Crnčića: “Ljubitelji slikarstva u Hrvata je znaju - u prvom redu - kao suprugu najslavnijeg hrvatskog slikara marina i (uz Čikoša) prvog profesora Privremene više škole za umjetnost i umjetni obrt, koji je 1910. oženio svoju studenticu Linu Virant.”¹⁰⁴ U istom izvoru opisuje ju se kao životnu družicu, dobru suprugu i majku, pobožnu, čestitu i lojalnu u svakom pogledu.¹⁰⁵ Podataka o njezinom umjetničkom stvaralaštvu ima malo. U Likovnoj enciklopediji Jugoslavije iz 1984. godine navedeni su ukratko podaci o obrazovanju, izložbama na kojima je izlagala i nabrojani su motivi koje je slikala. Spomenuta je i kao jedna od osnivačica i predsjednica Kluba likovnih umjetnica. Jednaka natuknica, bez novih podataka, ponovljena je u Hrvatskoj likovnoj enciklopediji iz 2005. godine. Pod natuknicom o Klubu likovnih umjetnica Lina Virant Crnčić spomenuta je samo kao članica kluba. Detaljnije piše Grgo Gamulin u *Hrvatskom slikarstvu XX. stoljeća*: “Do osnivanja je došlo inicijativom Line Crnčić-Virant (supruga M. Cl. Crnčića) i Naste Rojc, koja je i inače bila najaktivnija ličnost, s djelatnošću što je unatrag sezala sve do početka drugog desetljeća.”¹⁰⁶ U kontekstu Kluba likovnih umjetnica, kao jedna od izlagačica na prvoj izložbi, spominje se i u katalogu retrospektivne izložbe Nastje Rojc.¹⁰⁷ U knjizi *Hrvatsko slikarstvo na prijelazu iz XIX. u XX. stoljeće* Lina Virant Crnčić se spominje u poglavlju o Školi za umjetnost i umjetni obrt gdje je navedena kao jedna od prvih učenica škole. U navedenoj knjizi posvećen joj je i odlomak u kojem se, uz oskudne biografske podatke, spominje i njezino likovno stvaralaštvo: “...Ono što se zasada može o njoj reći nije mnogo: krajolici iz Vrbnika, Bribira i Novog, “Zimske priče”, “Zima na Strossmayerovom šetalištu”, cvijeća, portreti. Još 1928. izlaže simbolističko “Navješetenje”. Izvjestitelj “Jutarnjeg lista” čak ističe “Madonnu Angelorum”, a M. Rački “Gradinu Belgrad”. Inače, njen način kritika naziva impresionističkim (*J. Draganić*). Očito, riječ je o slikarstvu koje svojom nepokretnošću ostaje posve na rubu likovnih događanja. Treba, naravno, biti oprezan i treba bolje istražiti ulja i akvarele ove slikarice koja je sudjelovala u toj “perifernoj strukturi” više od tri desetljeća; ako ne zbog drugog, bar da bismo sociološki izučili pojave što na toj

¹⁰⁴<http://www.donacijegz.mdc.hr/slikarica.aspx?lng=HR&id=17> [20. srpanj 2014.]

Usp. Gamulin, 1997. [1987.]: 327, Gamulin, 1995: 99, 328, Šurina, 1990: 179

¹⁰⁵<http://www.donacijegz.mdc.hr/slikarica.aspx?lng=HR&id=17> [20. srpanj 2014.]

¹⁰⁶Gamulin, 1997: 327.

¹⁰⁷Ukrainčik (ur.), 1997: 163

periferiji nastaju.”¹⁰⁸ Podataka o privatnom životu iz vremena djetinjstva i rane mladosti u pregledanoj literaturi nema. Spominje se jedino u monografiji Nikole Mašića: “...Tu je bila i zemljana lavlja glava, koju je Lina Virant Crnčić još kao djevojčica prvi put ovdje vidjela i koju joj je Mašić, slikar izdržljive samoće, dao kao prvi model, koji treba ugljenom nacrtati.”¹⁰⁹

Važan izvor podataka su katalozi izložbi na kojima je Lina Virant Crnčić izlagala. Prvenstveno su to katalozi izložbi Kluba likovnih umjetnica održanih u Zagrebu, Ljubljani, Sušaku, Osijeku i Dubrovniku. Iako većina tih kataloga sadrži samo popis izloženih djela, u nekima su navedeni i kratki biografski podaci umjetnica, cijene djela i podaci o ustrojstvu Kluba likovnih umjetnica. Iz kataloga izdanog 1930. godine saznajemo da je Lina Virant Crnčić bila predsjednica izložbenog odbora. U katalogu izdanom 1939. godine, za izložbu prigodom desetogodišnjice osnutka, napisani su biografski podaci svake umjetnice koje su izlagale na izložbi i popis djela. Za Linu Virant Crnčić piše: “Rođena u Zagrebu, gdje je pohađala i umjetničku školu (kod prof. Čikoša i Crnčića). Izlagala samostalno u Zagrebu, skupno u Beogradu, Ljubljani, Sušaku, Osijeku, Dubrovniku, Londonu, Belgiji, Poljskoj, Rumunjskoj, Pragu i Bratislavi. Osnivačica i predsjednica Kluba likovnih umjetnica u Zagrebu.”¹¹⁰ Osim na izložbama Kluba likovnih umjetnica izlagala je, između ostalog, i u Osijeku na izložbi hrvatskih umjetnika. U katalogu te izložbe, u kojem su navedeni kratki biografski podaci o svim izlagačima za Linu Virant Crnčić je navedeno da se školovala na umjetničkoj školi u Zagrebu i da je žena Mencija Clementa Crnčića.¹¹¹ U drugoj polovici 20. i početkom 21. stoljeća njezina su djela izložena na dvadesetak izložbi.¹¹² U katalozima tih izložbi uglavnom nema biografskih natuknica o njoj, ali su važan izvor podataka za rekonstrukciju opusa ove umjetnice. Iznimka što se tiče biografskih podataka je katalog izložbe prvoupisanih studenata Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu u kojem su više ili manje detaljno, ovisno o dostupnosti materijala, navedene biografije svih prvoupisanih studenata.

¹⁰⁸ Gamulin, 1995: 328

¹⁰⁹ Peić, 1964: 38

¹¹⁰ *Izložba Kluba likovnih umjetnica prigodom desetogodišnjice osnutka*, Zagreb: Dom likovnih umjetnosti, 1939.

¹¹¹ *Katalog izložbe Kluba likovnih umjetnica iz Zagreba u Osijeku od 22 do 28 III 1932.*

¹¹² Popis izložbi na kojima je sudjelovala nalazi se u poglavlju Sudjelovanje na izložbama. Izložbe iz spomenutog razdoblja nalaze se od rednog broja 36. do 51.

6. Tržišna vrijednost radova Line Virant Crnčić

Trenutačna ponuda djela Line Virant Crnčić u prodajnim galerijama je relativno mala.¹¹³ Vlasnici galerija i aukcijskih kuća ističu da je jedan od razloga toga trenutačna kriza zbog koje se općenito manje umjetničkih radova kupuje i traže se poznatiji autori i umjetnine manjih dimenzija. Zbog toga tržišna vrijednost njezinih djela nije realna i nije postavljena od struke već je posljedica ponude i potražnje.

U ponudi galerije Divila u listopadu 2014. godine se nalazi jedno djelo Line Virant Crnčić *Atelje M. Cl. Crnčića* (nepotpisano) čija je cijena 4800 kuna. U galeriji Laval Nugent je na prodaju *Ilustracija bajke* iz 1910. godine. Galerija Kaptol u komisionoj prodaji ima djelo *Jugovina* datirano u 1914. godinu koje se nalazi u privatnom vlasništvu, a prodaje se po cijeni od 3750 kuna. Isto je djelo bilo u ponudi aukcijske kuće Kontura 2003. i 2004. godine i procijenjeno je na iznos između 9000 i 11000 kuna. Da li je to djelo prodano i kome te da li je novi vlasnik odlučio ponovno staviti djelo u prodaju nakon deset godina nije poznato.

Što se tiče ranije prodanih djela na aukcijama točni podaci o iznosu i kupcu nisu dostupni budući da aukcijske kuće provode strogu politiku privatnosti podataka kupaca umjetnina. U ponudi aukcijske kuće Kontura se 2003. godine osim već ranije spomenutog djela *Jugovina*, nalazio i bakropis u boji pod nazivom *Stara čitaonica* u Novom Vinodolskom procijenjen na iznos između 3800 i 4800 kuna.

¹¹³Podaci doneseni u ovom poglavlju rezultat su obilaska desetak zagrebačkih prodajnih galerija i razgovora s vlasnicima i/ili prodavačima tih galerija.

7. Zaključak

Lina Virant Crnčić (1879.-1949.) je rođena u Zagrebu. Nakon početnog obrazovanja u Učiteljskoj školi sestara milosrdnica u Zagrebu i u Obrtnoj školi kod Josipa Bauera obrazovanje nastavlja u privatnoj slikarskoj školi Crnčića i Čikoša te na Privremenoj višoj školi za umjetnost i obrt, danas Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu. Nakon završetka školovanja udaje se za našeg poznatog slikara marina Mencija Clementa Crnčića u kojem je pronašla učitelja i uzor. Inicirala je osnivanje Kluba likovnih umjetnica u kojem je obnašala dužnost predsjednice do kraja postojanja kluba te je sudjelovala u osnivanju prve umjetničke škole za djevojke u Zagrebu.

Opus Line Virant Crnčić otkriva nam se kao mnogostran, širok i različit. Unatoč obiteljskim obvezama bila je vrlo plodna. Slikala je pejzaže, marine, mrtve prirode, portrete, figuralne studije i kompozicije. Bavila se i dizajnom te ilustracijom knjiga. Izražavala se u gotovo svim tehnikama, najčešće u ulju i temperi. Zanatski je bila solidno potkovana, a “struka je zapazila i istaknula stanoviti böcklinovski romantizam, refleksivno-fantastične konotacije i tajnoviti religiozni misticizam koji izbija iz nemalog broja njenih umjetničkih realizacija, a koji su izraz, kako literarno – poetske interpretacije motiva, tako i prodora simbolističkih naznaka onostranosti i bajkovitosti u njene likovne scene.”¹¹⁴

Iako nepoznata širokoj javnosti njena su djela izlagana na brojnim izložbama, uglavnom zahvaljujući zbirci “Hrvatske slikarice rođene u 19. stoljeću”. Danas se većina njezinih djela nalazi upravo u toj zbirci, a dio se nalazi u Narodnom muzeju i galeriji Novi Vinodolski, te u Galeriji Stari grad u Đurđevcu kamo su njezini radovi dospjeli donacijom Ivana Lackovića Croate.¹¹⁵

Umjetnički opus Line Virant Crnčić fragmentarno je obrađen i nedovoljno zastupljen u povijesti hrvatske umjetnosti. U stručnoj literaturi detaljnih podataka o njenom umjetničkom stvaralaštvu i životu gotovo da i nema. U gotovo svim tekstovima spominje ju se kao ženu mnogo poznatijeg Mencija Clementa Crnčića i čini se da je to činjenica koja je najviše određuje. Čak joj se i zasluge za osnivanje Kluba likovnih umjetnica na nekoliko mjesta ne pripisuju. Lina Virant Crnčić dio je hrvatske povijesti umjetnosti i zbog toga je potrebno dalje

¹¹⁴Kovačić, Mihočinec (ur.) 2007: 61.

¹¹⁵*Sakupljačke strasti Ivana Lackovića Croate uz petnaestu obljetnicu Donacije (1997. – 2012.), 2012: 3-4*

podrobno istražiti njezin opus i odrediti joj značenje u odnosu na već istražene etape u hrvatskom slikarstvu i grafici XX. stoljeća.

8. Bibliografija

Badurina, Anđelko (ur.), *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, Zagreb: Sveučilišna naklada Liber, Kršćanska sadašnjost, Institut za povijest umjetnosti, 1979.

Bilić Boras, Rašeljka, *Likovna interpretacija poštanskih maraka hrvatskih umjetnika u razdoblju od 1918. do 1964. Magistarski rad*, Zagreb: 2011.

Chadwick, Whitney, *Umjetnice i politika prikazivanja*, u: Kolečnik, Ljiljana (ur.), *Feministička likovna kritika i teorija likovnih umjetnosti*, Zagreb: Centar za ženske studije, 1999.

Dobrina, Stella (ur.), *Folklorna inspiracija hrvatskih slikarica rođenih u XIX. stoljeću iz Zbirke dr. Josipa Kovačića*, Zagreb: "ARTO", 1990.

Domljan, Žarko (ur.), *Hrvatska likovna enciklopedija*, Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Vjesnik, 2005., *sub voce* Crnčić-Virant, Lina [Božena Šurina], *sub voce* Klub likovnih umjetnica [Redakcija Enciklopedije hrvatske umjetnosti]

Domljan, Žarko (ur.), *Likovna enciklopedija Jugoslavije*, Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod »Miroslav Krleža«, 1984., *sub voce* Crnčić-Virant, Lina [Božena Šurina], *sub voce* Klub likovnih umjetnica [Redakcija Likovne enciklopedije Jugoslavije]

Ercegović, Velimir, *Hrvatska Filatelija od predfilatelije do maraka Republike Hrvatske*, Zagreb: Agencija za komercijalnu djelatnost, 1995.

Gamulin, Grgo, *Hrvatsko slikarstvo na prijelazu iz XIX. u XX. stoljeće*, svezak drugi, Zagreb: Naprijed, 1995.

Gamulin, Grgo, *Hrvatsko slikarstvo XX. stoljeća*, svezak prvi, II. izdanje. Zagreb: Naprijed, 1997. [1987.]

Gubez, Jasna (ur.), *Grad u ranoj hrvatskoj grafici*, Zagreb: Likum, 1998.

Hall, James, *Rječnik tema i simbola u umjetnosti*, Zagreb: Školska knjiga, 1998.

Izložba Kluba likovnih umjetnica – Zagreb, Turistički dom palača Sponza

Izložba hrvatskih umjetnika u Osijeku, 1916.

Izložba »Lade«, Zagreb: Hrvatski umjetnički salon, 1920.

Izložba Kluba likovnih umjetnica prigodom desetgodišnjice osnutka, Zagreb: Dom likovnih umjetnosti, 1939.

Katalog prve izložbe Kluba likovnih umjetnica, Zagreb: Umjetnički paviljon, 1928.

Katalog izložbe Kluba likovnih umjetnica, Zagreb: Umjetnički paviljon, 1930.

Katalog izložbe Kluba likovnih umjetnica, Zagreb: Umjetnički paviljon, 1932.

Katalog izložbe Kluba likovnih umjetnica iz Zagreba u Osijeku od 22 do 28 III 1932.

Katalog izložbe Kluba likovnih umjetnica, Zagreb: Umjetnički paviljon, 1935.

Kovačić, Josip, Mihočinec, Zdravko (ur.), *Izložba slika i skulptura prvoupisanih studenata Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu – u listopadu 1907.*, Zagreb: Art magazin Kontura d.o.o., Zbirka dr. Josipa Kovačića, 2007.

Mihalić, Veljko, *Privatne zbirke darovane gradu Zagrebu i njihova uloga u kulturnom razvoju grada*, u: Muzeologija 45, Zagreb: Muzejski dokumentacijski centar, 2008.

Mihočinec, Zdravko (ur.), *Biblijsko-kršćanski motivi u hrvatskom slikarstvu i grafici iz zbirke dr. Josipa Kovačića*, Turistička zajednica općine Crikvenica, Centar za kulturu Čakovec, 1994.

Odjeci simbolizma u hrvatskom slikarstvu i kiparstvu, Zagreb: Javno poduzeće "Zračna luka Zagreb" Pleso bb, 1994.

Peić, Matko, *Nikola Mašić*, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1964.

Peić Čaldarović, Dubravka, *Klub likovnih umjetnica 1927. – 1941. 70. obljetnica prve izložbe 1928. – 1998. iz Zbirke dr. Josipa Kovačića*, Zagreb, 1998.

Pollock, Griselda, *Modernost i prostori ženskosti*, u: Kolečnik, Ljiljana (ur.), *Feministička likovna kritika i teorija likovnih umjetnosti*, Zagreb: Centar za ženske studije, 1999.

Sakupljačke strasti Ivana Lackovića Croate uz petnaestu obljetnicu Donacije (1997. – 2012.), Đurđevac: Centar za kulturu Galerija Stari grad, 2012.

Sjevernohrvatske slikarice rođene u drugoj polovini XIX. stoljeća iz fundusa Zbirke Kovačić, Čakovec, Muzejsko društvo sjeverozapadne hrvatske

Slijepčević, Leo (ur.), *Naši krajevi i ljudi u djelima hrvatskih slikarica rođenih u XIX. stoljeću iz Zbirke dr. Josipa Kovačića*, Zagreb: MGC, 1990.

Strajnić, Kosta: *Umjetnost i žena, predavanje u intimnoj izložbi proljetnog salona sa 9 reprodukcija*, Zagreb: Naklada knjižare J. Merhauta Marovska 23, 1916.

Šabarić, Zdravko (ur.), *Donacija Ivana – Lackovića Croate*, Đurđevac: Centar za kulturu Galerija Stari grad, 1997.

Šurina, Božena, *Menci Clement Crnčić retrospektivna izložba*, Umjetnički paviljon u Zagrebu, 20.12. 1990. – 3.2.1991., Zagreb: Umjetnički paviljon, 1990.

Ukrainčik, Lea (ur.), *Donacija Josipa Kovačića Hrvatske slikarice rođene u XIX. stoljeću*, Zagreb: Umjetnički paviljon, 1988.

Ukrainčik, Lea (ur.), *Nasta Rojc retrospektivna izložba*, Umjetnički paviljon u Zagrebu, 19.12.1996 – 2.2.1997., Zagreb: Umjetnički paviljon, 1997.

Zgaga, Višnja, *Novi muzej ženskog slikarstva*, u: *Informatica museologica* 32 (1-2), Zagreb: Muzejski dokumentacijski centar, 2001.

1907. Od zanosa do identiteta prvi profesori i prvi učenici Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu, Zagreb: Akademija likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, 2008.

<http://www.donacijegz.mdc.hr/slikarica.aspx?lng=HR&id=17> [20. srpanj 2014.]

<http://www.galerijadivila.hr/hr/autori/lina-virant-crn%C4%8Di%C4%87/atelje-m.ci.crn%C4%8Di%C4%87a.html> [27. kolovoz 2014.]

<http://www.galerija-lavalnugent.com/crncic-virant-lina-1879-1949-2> [27. kolovoz 2014.]

9. Popis slikovnih priloga

1. L. Virant Crnčić, *Mlada Šestinka pozira*, 1908., akvarel/papir

Izvor: 1907. *Od zanosa do identiteta prvi profesori i prvi učenici Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu*, Zagreb: Akademija likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, 2008.

2. L. Virant Crnčić, *Posavka*, kreda i olovke u boji

Izvor: Slijepčević, Leo (ur.), *Naši krajevi i ljudi u djelima hrvatskih slikarica rođenih u XIX. stoljeću iz Zbrike dr. Josipa Kovačića*, Zagreb: MGC, 1990.

3. L. Virant Crnčić, *Primorka*, ulje

Izvor: Arhiv likovnih umjetnosti

4. L. Virant Crnčić, *Prelja iz okolice Karlobaga*, oko 1914., gvaš/papir

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

5. L. Virant Crnčić, *Ovčarica iz okolice Karlobaga*, oko 1914., akvarel, grafit/papir

Izvor: Dobrina, Stella (ur.), *Folklorna inspiracija hrvatskih slikarica rođenih u XIX. stoljeću iz Zbirke dr. Josipa Kovačića*, Zagreb: "ARTO", 1990.

6. L. Virant Crnčić, *Novljansko ognjište*, akvarel/papir

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

7. L. Virant Crnčić, *Ribarica / Prodavačica riba*, 1925., ulje/platno

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

8. L. Virant Crnčić, *Vrbniče nad morem*

Izvor: Arhiv likovnih umjetnosti

9. L. Virant Crnčić, *Vrbnik*

Izvor: Arhiv likovnih umjetnosti

10. L. Virant Crnčić, *Veduta Dubrovnika*, olovka/papir

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

11. L. Virant Crnčić, *Dubrovnik*, akvarel/papir

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

12. L. Virant Crnčić, *Vila Gavrilović u Novom Vinodolu*, oko 1930., ulje/platno

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

13. L. Virant Crnčić, *Novi Vinodolski*, prije 1933., bakropis u boji

Izvor: Gubez, Jasna (ur.), *Grad u ranoj hrvatskoj grafici*, Zagreb: Likum, 1998.

14. L. Virant Crnčić, *Za Kranjčevićevu pjesmu*, 1908., monotipija

Izvor: Kovačić, Josip, Mihočinec, Zdravko (ur.), *Izložba slika i skulptura prvoupisanih studenata Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu – u listopadu 1907.*, Zagreb: Art magazin Kontura d.o.o., Zbirka dr. Josipa Kovačića, 2007.

15. L. Virant Crnčić, *Noćnik*, 1909., tempera/papir

Izvor: Kovačić, Josip, Mihočinec, Zdravko (ur.), *Izložba slika i skulptura prvoupisanih studenata Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu – u listopadu 1907.*, Zagreb: Art magazin Kontura d.o.o., Zbirka dr. Josipa Kovačića, 2007.

16. L. Virant Crnčić, *Družba noćna*, 1909., tempera/papir

Izvor: Kovačić, Josip, Mihočinec, Zdravko (ur.), *Izložba slika i skulptura prvoupisanih studenata Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu – u listopadu 1907.*, Zagreb: Art magazin Kontura d.o.o., Zbirka dr. Josipa Kovačića, 2007.

17. L. Virant Crnčić, *Ilustracija priče Crvenkapica*, oko 1920.

Izvor: Braća Grimm: *Odabrane priče*, Zagreb: Naklada knjižare Mirka Breyera, 1920.

18. L. Virant Crnčić, *Ilustracija priče Sedam gavrana*, oko 1920.

Izvor: Braća Grimm: *Odabrane priče*, Zagreb: Naklada knjižare Mirka Breyera, 1920.

19. L. Virant Crnčić, *Ilustracija priče Gospa Snježanica*, oko 1920.

Izvor: Braća Grimm: *Odabrane priče*, Zagreb: Naklada knjižare Mirka Breyera, 1920.

20. L. Virant Crnčić, *Ilustracija priče Ivica i Marica*, oko 1920.

Izvor: Braća Grimm: *Odabrane priče*, Zagreb: Naklada knjižare Mirka Breyera, 1920.

21. L. Virant Crnčić, *Ilustracija za priču Hajduci*, oko 1921.

Izvor: J. Truhelka: *Zlatni danci*, Zagreb: Naklada knjižare Mirka Breyera, 1921.

22. L. Virant Crnčić, *Ilustracija za priču U labudovoj ulici*, oko 1921.

Izvor: J. Truhelka: *Zlatni danci*, Zagreb: Naklada knjižare Mirka Breyera, 1921.

23. L. Virant Crnčić, *Sveti Josip (za zastavu sisačkih obrtnika)*, 1936., kombinirana tehnika/papir

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

24. L. Virant Crnčić, *Ex libris (Nereida) III*, oko 1910., olovke u boji, akvarel/papir

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

25. L. Virant Crnčić, *Ex libris (Dante i Beatrice) I*, kombinirana tehnika/papir

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

26. L. Virant Crnčić, *Ex libris (Dante i Beatrice) II*, kombinirana tehnika/papir

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

27. L. Virant Crnčić, *Cvjetni ornament za škrinju*, prije 1910., akvarel/papir

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

28. L. Virant Crnčić, *Vaza, kutija, knjiga, dva prijedloga za ornament itd.*, akvarel/papir

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

29. L. Virant Crnčić, *Charlston kostimi*, oko 1926., olovka, bjelilo, zlato/papir

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

30. L. Virant Crnčić, *Poštanske marke Hrvatske državne pošte*, 1919.

Izvor: <http://www.filatelija.net/zanimljivosti.html> [27. kolovoz 2014.]

31. L. Virant Crnčić, *Satiri nagovaraju Nimfe*, 1907., pastel/papir

Izvor: 1907. *Od zanosa do identiteta prvi profesori i prvi učenici Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu*, Zagreb: Akademija likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, 2008.

32. L. Virant Crnčić, *Put života*, oko 1910., tempera/papir

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

33. L. Virant Crnčić, *Orfej izlazi iz Hada*, prije 1910., pastel/papir

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

34. L. Virant Crnčić, *Orfej i Euridika*, prije 1910., olovka i akvarel/papir

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

35. L. Virant Crnčić, *Tristan i Izolda*, gvaš/papir

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

36. L. Virant Crnčić, *Ahasver*, 1908., akvarel/papir

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

37. L. Virant Crnčić, *Košmar Jude Iškariota*, olovka i akvarel/papir, grebanje

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

38. L. Virant Crnčić, *Priča o Tobiji*, olovka/papir

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

39. L. Virant Crnčić, *Prolazit ću zemljom Misirskom*, oko 1910., tuš i akvarel/karton

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

40. L. Virant Crnčić, *Žitna Madona*, 1936., olovka u boji i zlato/paus

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

41. L. Virant Crnčić, *Jugovina*, 1914., akvarel i ugljen/papir

Izvor: *Jesenska aukcija Konture*, Zagreb: Aukcijska kuća Kontura, 2004.

42. L. Virant Crnčić, *Portret bradatog muškarca*, monotipija

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

43. L. Virant Crnčić, *Portret starca u profilu*, prije 1910., kreda/papir

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

44. L. Virant Crnčić, *Češka primadona Žarska*, od 1908. do 1918., akvarel i pastel/papir

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

45. L. Virant Crnčić, *Vodomar*, akvarel/papir

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

46. L. Virant Crnčić, *Leptiri, kupina, kolibrići itd.*, akvarel/papir

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

47. L. Virant Crnčić, *Ribizl, perunika, ruže itd.*, akvarel/papir

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

48. L. Virant Crnčić, *Studija perja*, akvarel/papir

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

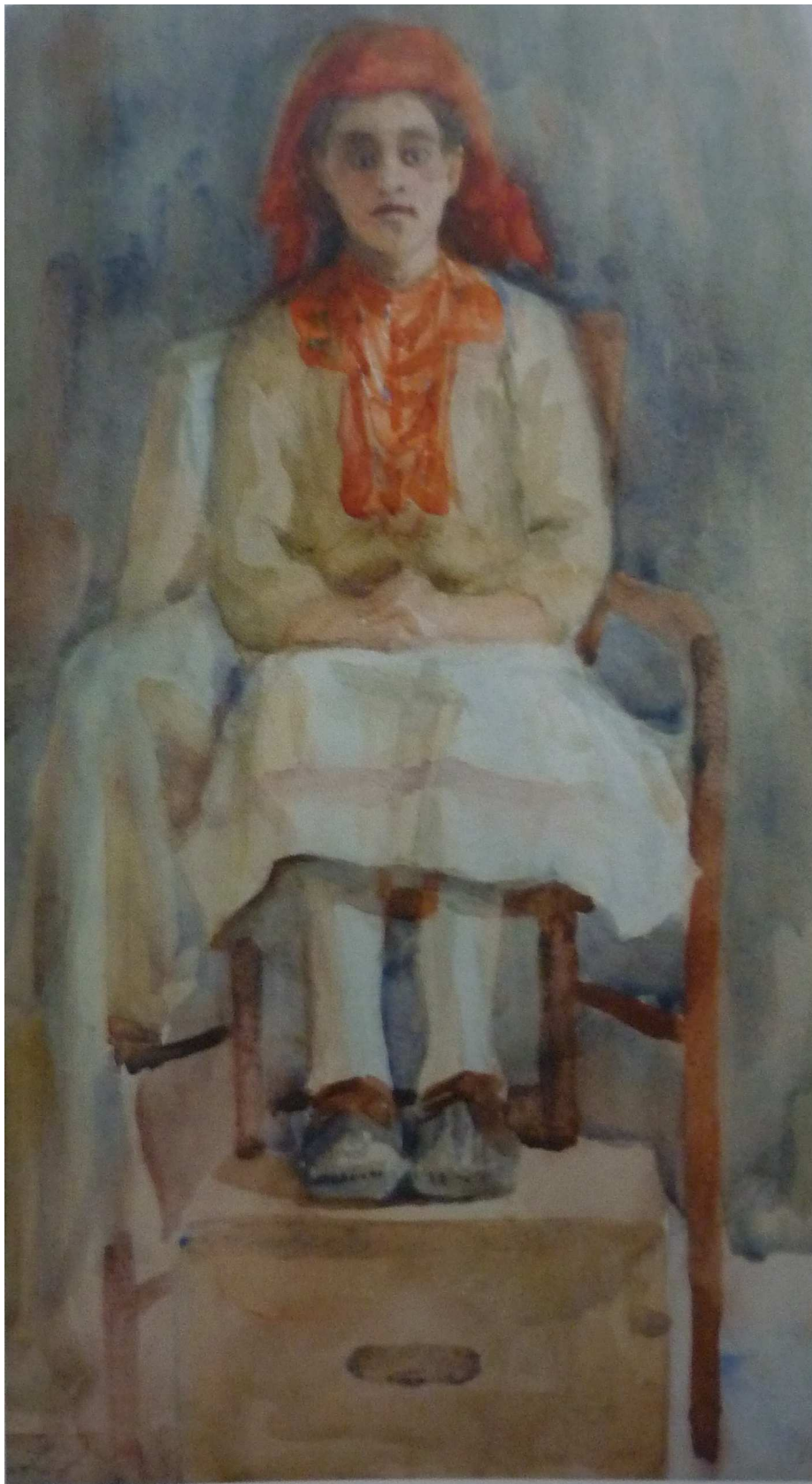
49. L. Virant Crnčić, *Kraljica meduza*, pastel/papir

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

50. L. Virant Crnčić, *Čičak*, pastel/papir

Izvor: <http://www.donacijegz.mdc.hr/djela>

10. Slikovni prilozi

1. L. Virant Crnčič, *Mlada Šestinka pozira*, 1908.

2. L. Virant Crnčič, *Posavka*

3. L. Virant Crnčić, *Primorka* (ulje)

4. L. Virant Crnčić, *Prelja iz okolice Karlobaga*, oko 1914.

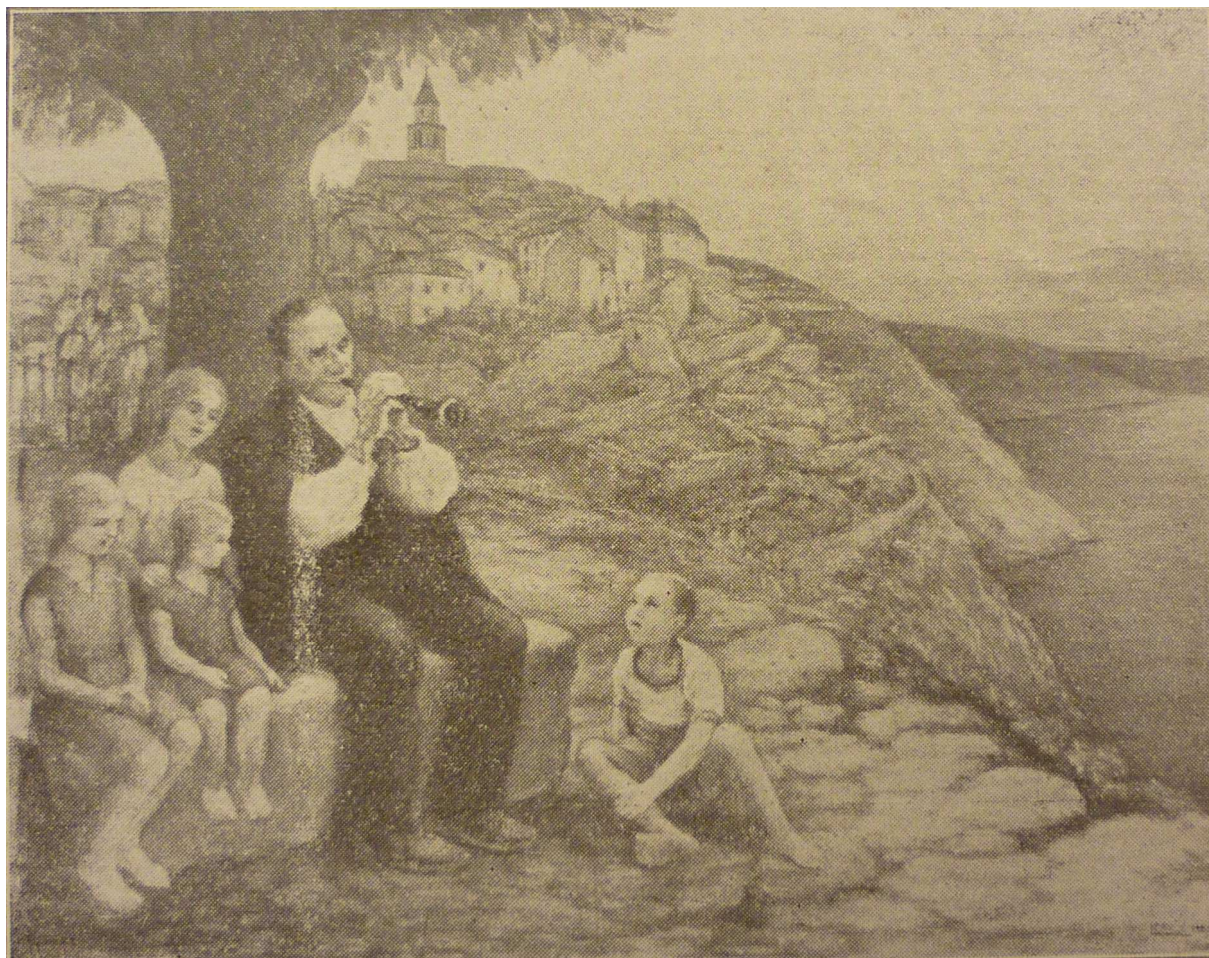
5. L. Virant Crnčić, *Ovčarica iz okolice Karlobaga*, oko 1914.

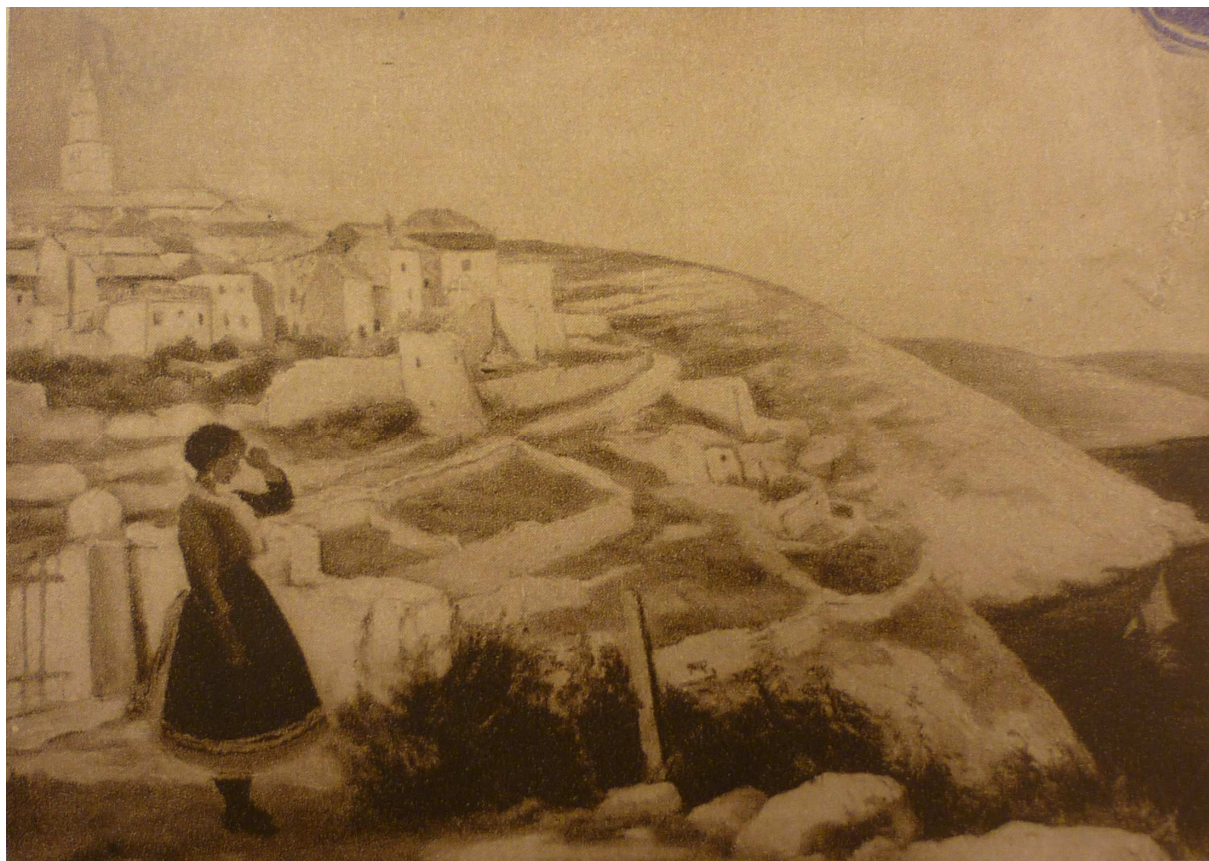
6. L. Virant Crnčič, *Novljansko ognjište*

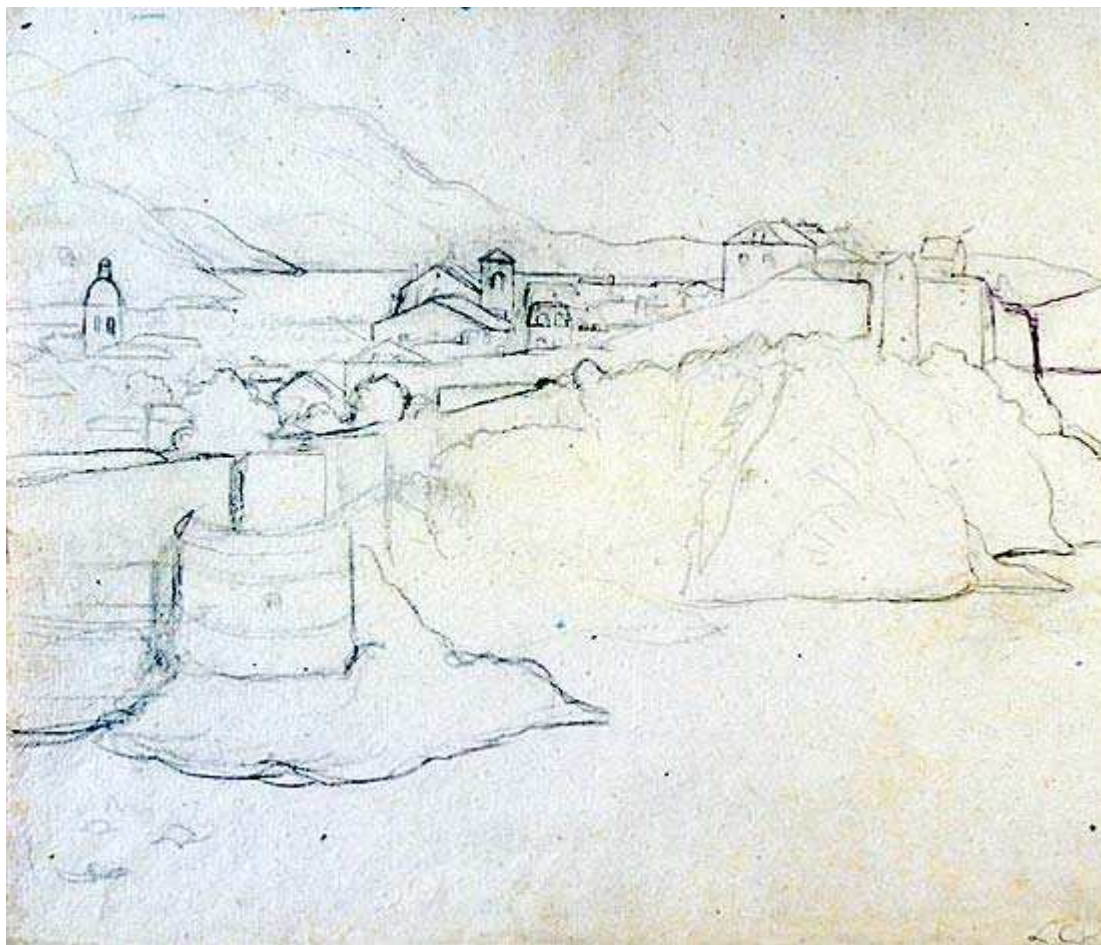
7. L. Virant Crnčić, *Ribarica / Prodavačica riba*, 1925.

8. L. Virant Crnčič, *Vrbniče nad morem*

9. L. Virant Crnčić, *Vrbnik*

10. L. Virant Crnčić, *Veduta Dubrovnika*

11. L. Virant Crnčić, *Dubrovnik*

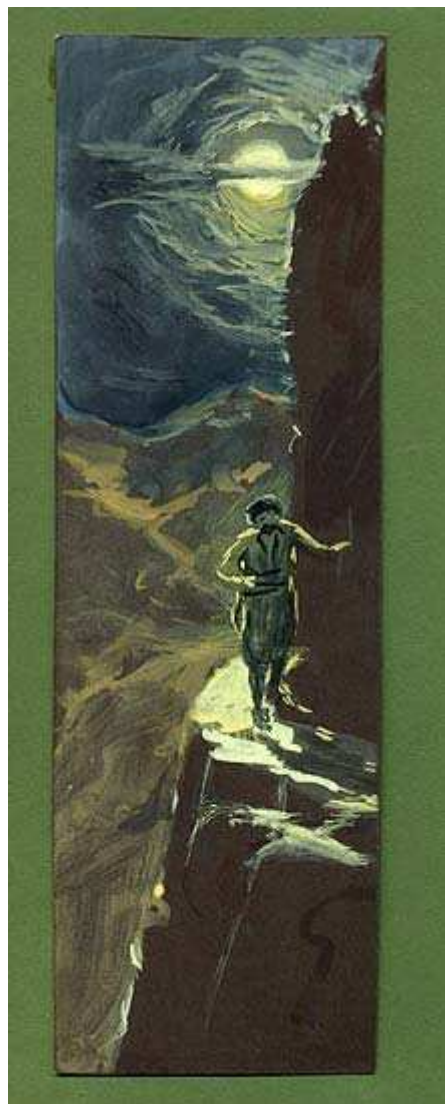
12. L. Virant Crnčić, *Vila Gavrilović u Novom Vinodolu, oko 1930.*

13. L. Virant Crnčić, *Novi Vinodolski*, prije 1933.

14. L. Virant Crnčić, *Za Kranjčevičevu pjesmu*, 1908.

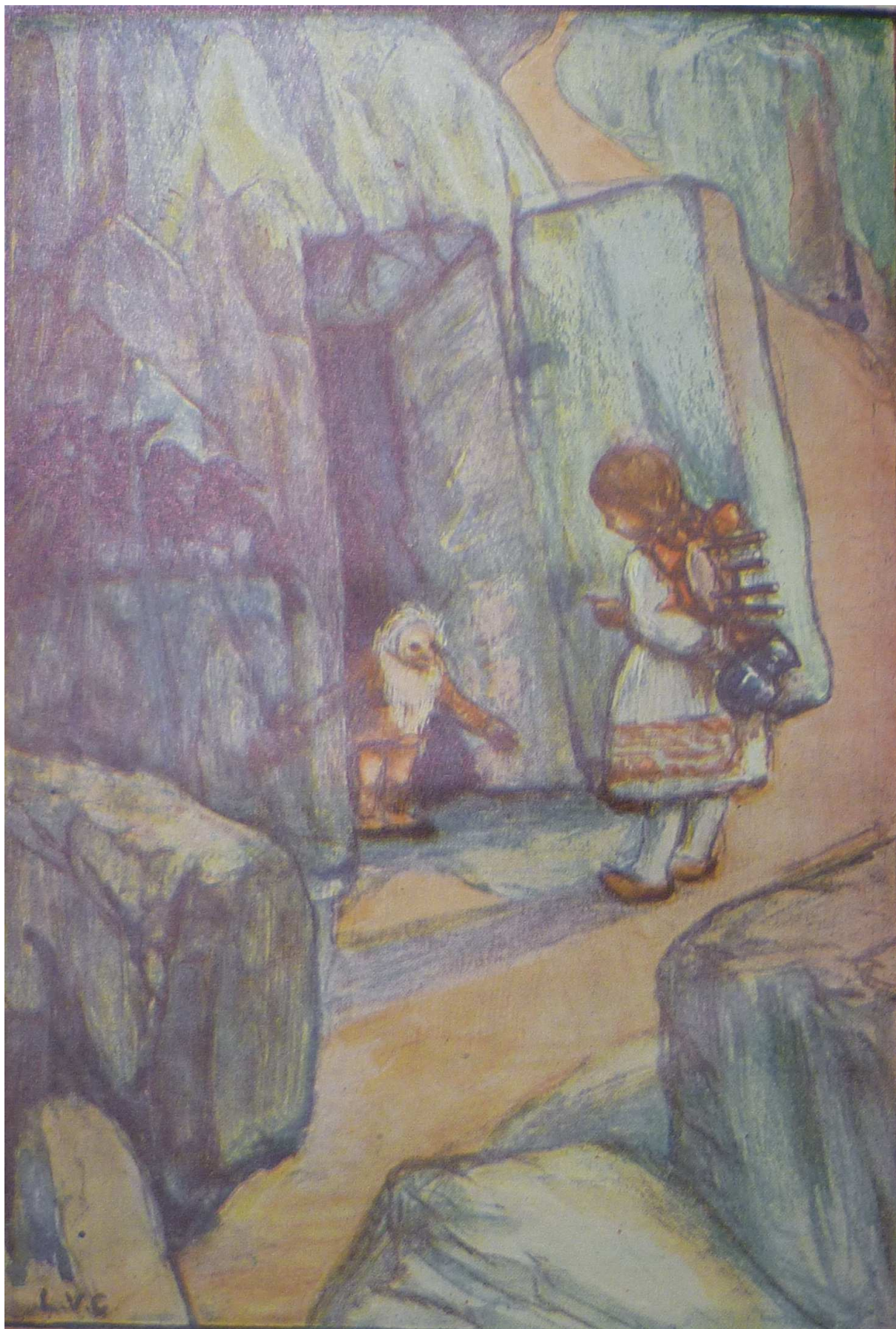
15. L. Virant Crnčić, *Noćnik*, 1909.

16. L. Virant Crnčić, *Družba noćna*, 1909.

17. L. Virant Crnčić, *Ilustracija priče Crvenkapica*, oko 1920.

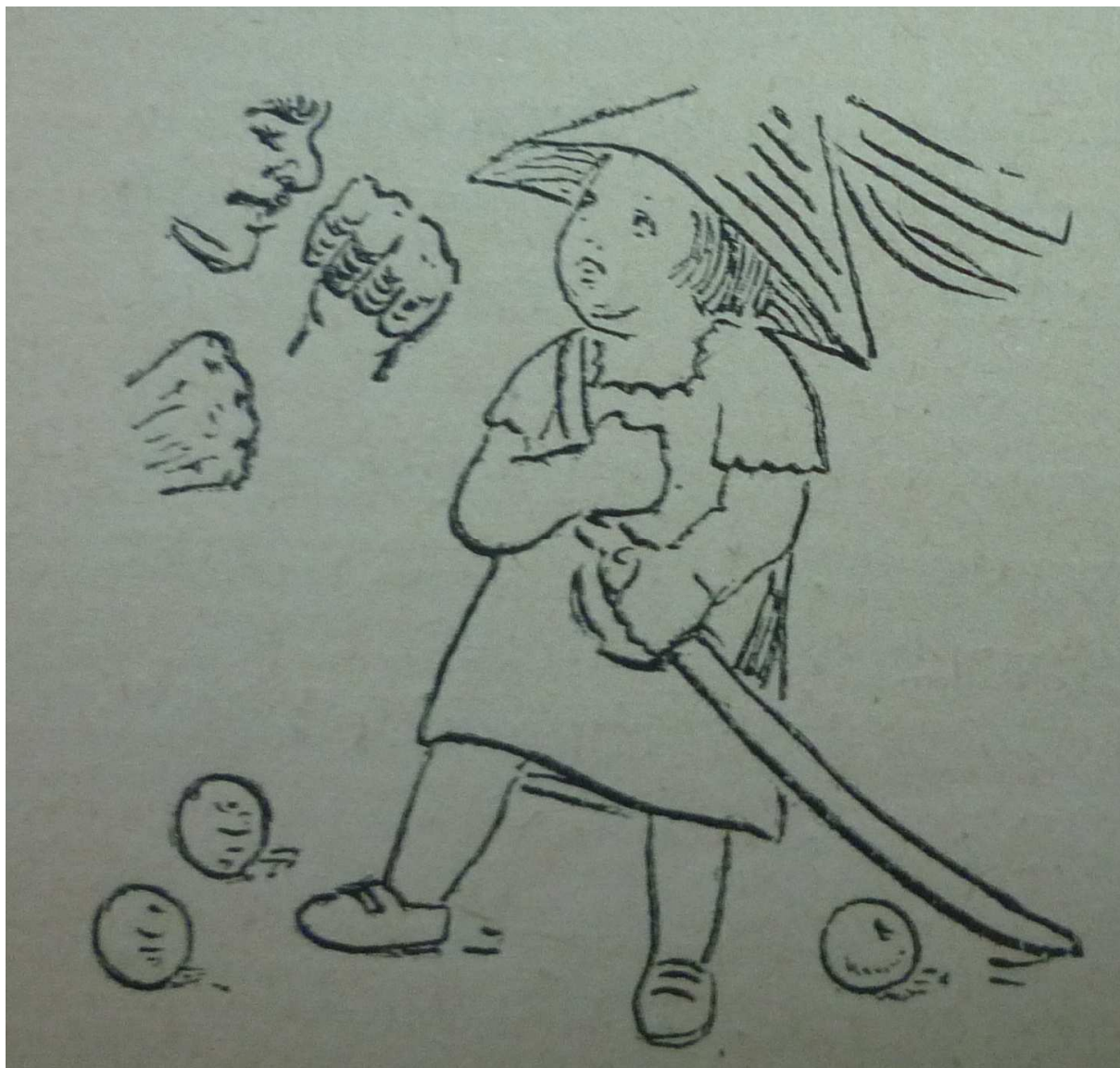
18. L. Virant Crnčić, *Ilustracija priče Sedam gavrana*, oko 1920.

19. L. Virant Crnčić, *Ilustracija priče Gospa Snježanica*, oko 1920.

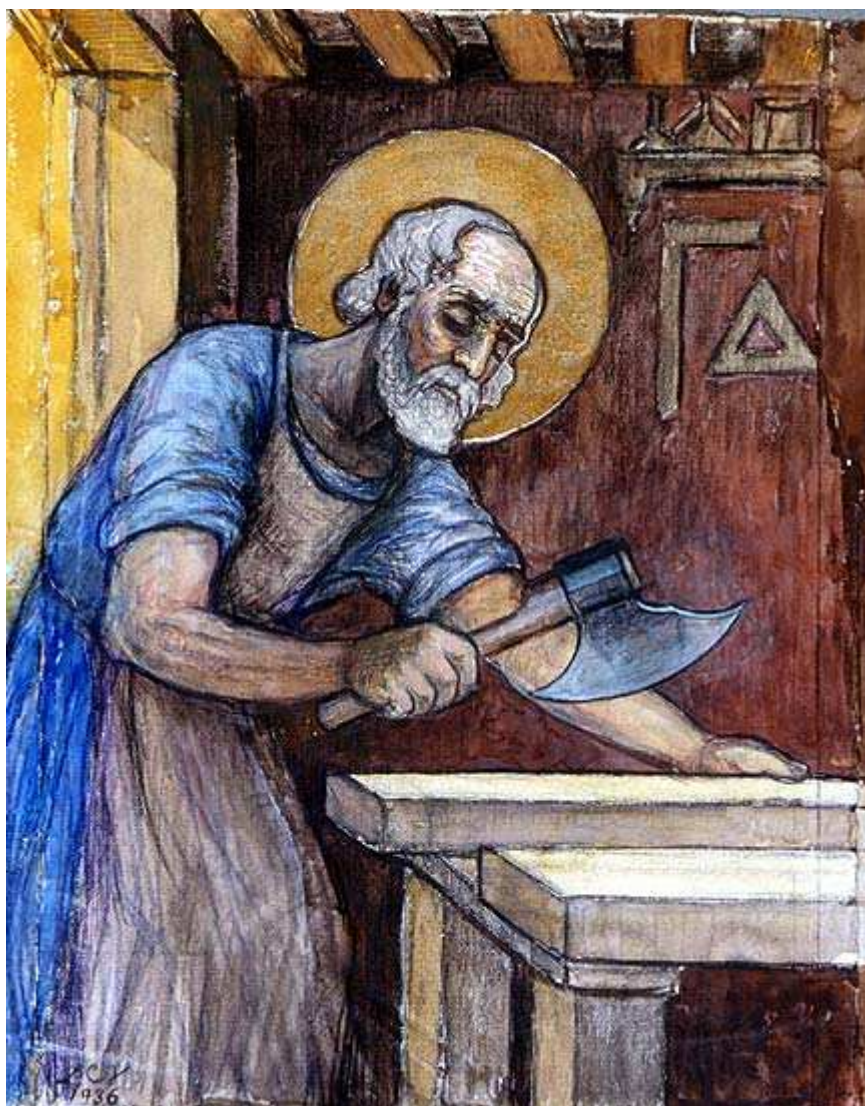
20. L. Virant Crnčić, *Ilustracija priče Ivica i Marica*, oko 1920.

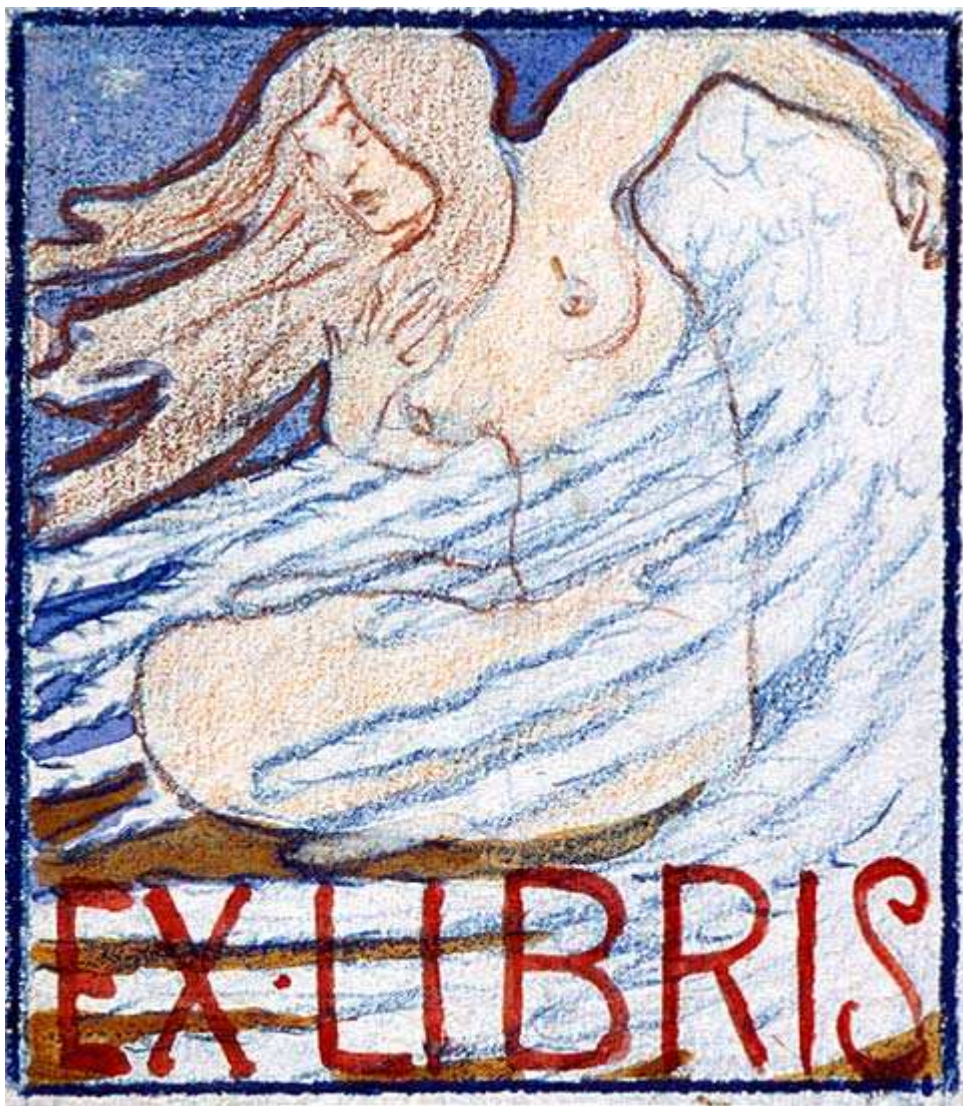
21. L. Virant Crnčić, *Ilustracija za priču Hajduci*, oko 1921.

22. L. Virant Crnčić, *Ilustracija za priču U labudovoj ulici*, oko 1921.

23. L. Virant Crnčić, *Sv. Josip (za zastavu sisačkih obrtnika)*, 1936.

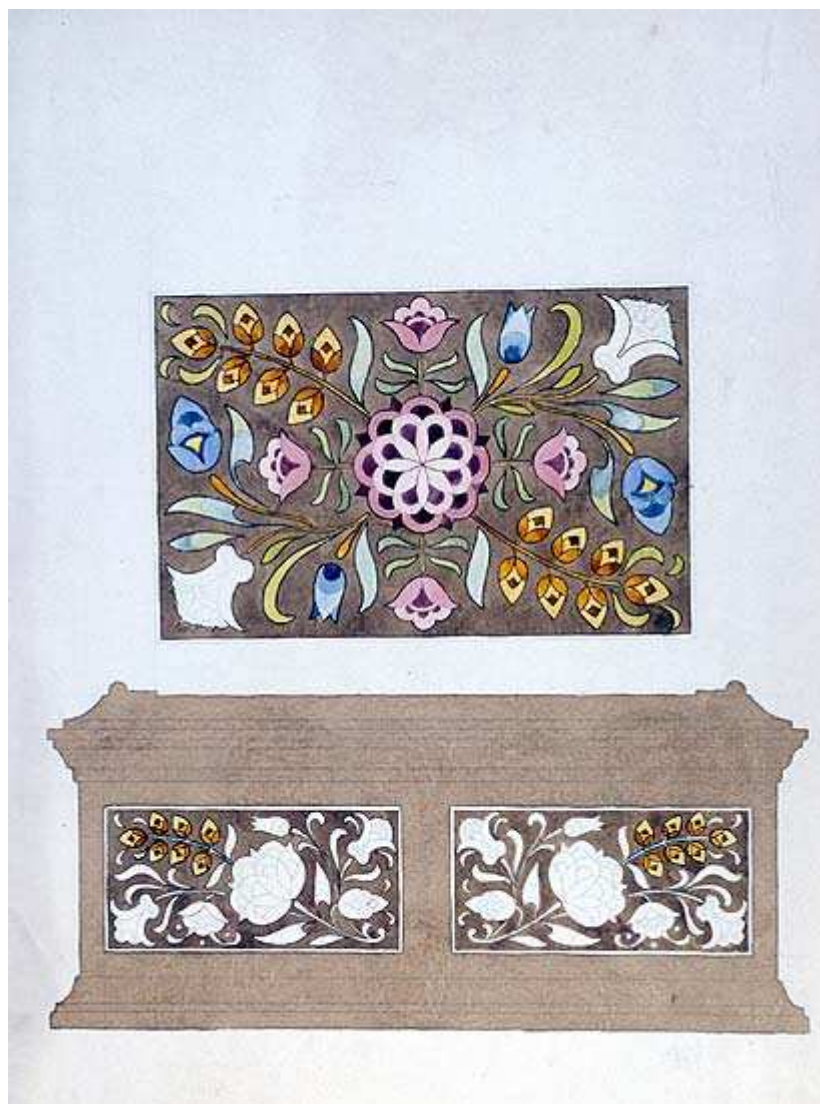
24. L. Virant Crnčić, *Ex libris (Nereida) III*

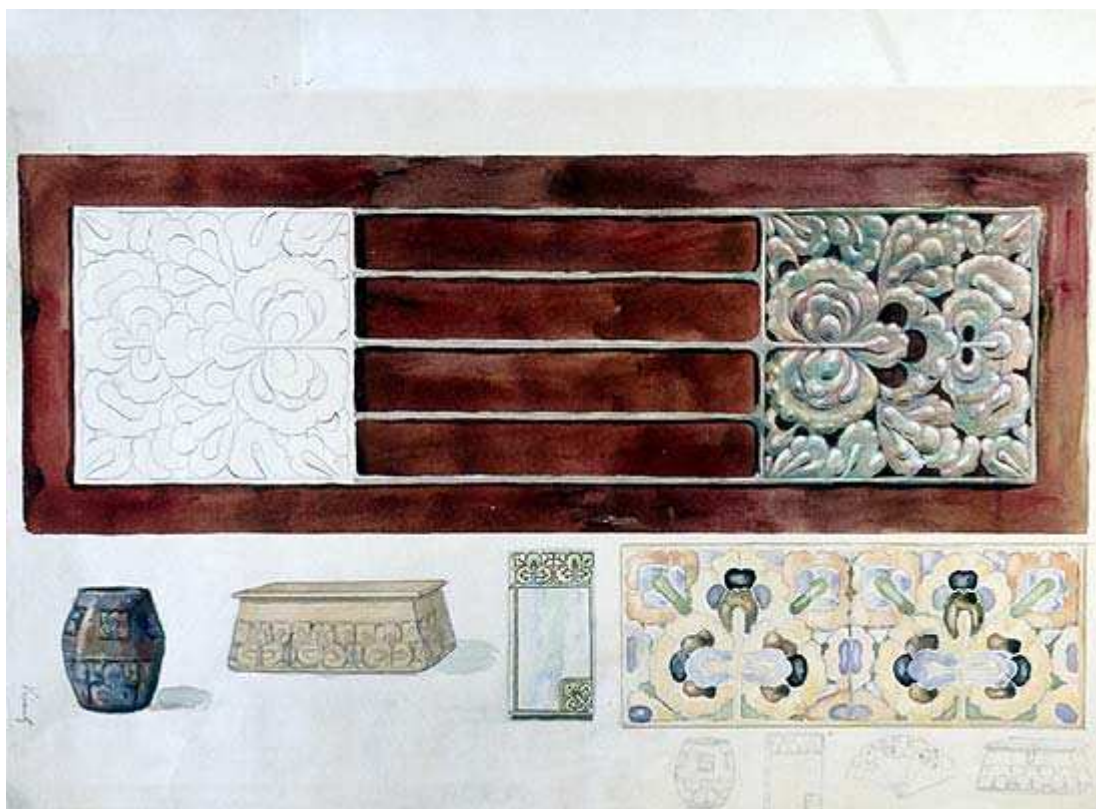
25. L. Virant Crnčić, *Ex libris (Dante i Beatrice) I*

26. L. Virant Crnčić, *Ex libris (Dante i Beatrice) II*

27. L. Virant Crnčić, *Cvjetni ornament za škrinju*, prije 1910.

28. L. Virant Crnčić, *Vaza, kutija, knjiga, dva prijedloga za ornament itd.*

29. L. Virant Crnčić, *Charlston kostimi*, oko 1926.

30. L. Virant Crnčić, *Poštanske marke Hrvatske državne pošte*, 1919.

31. L. Virant Crnčić, *Satiri nagovaraju Nimfe*, 1907.

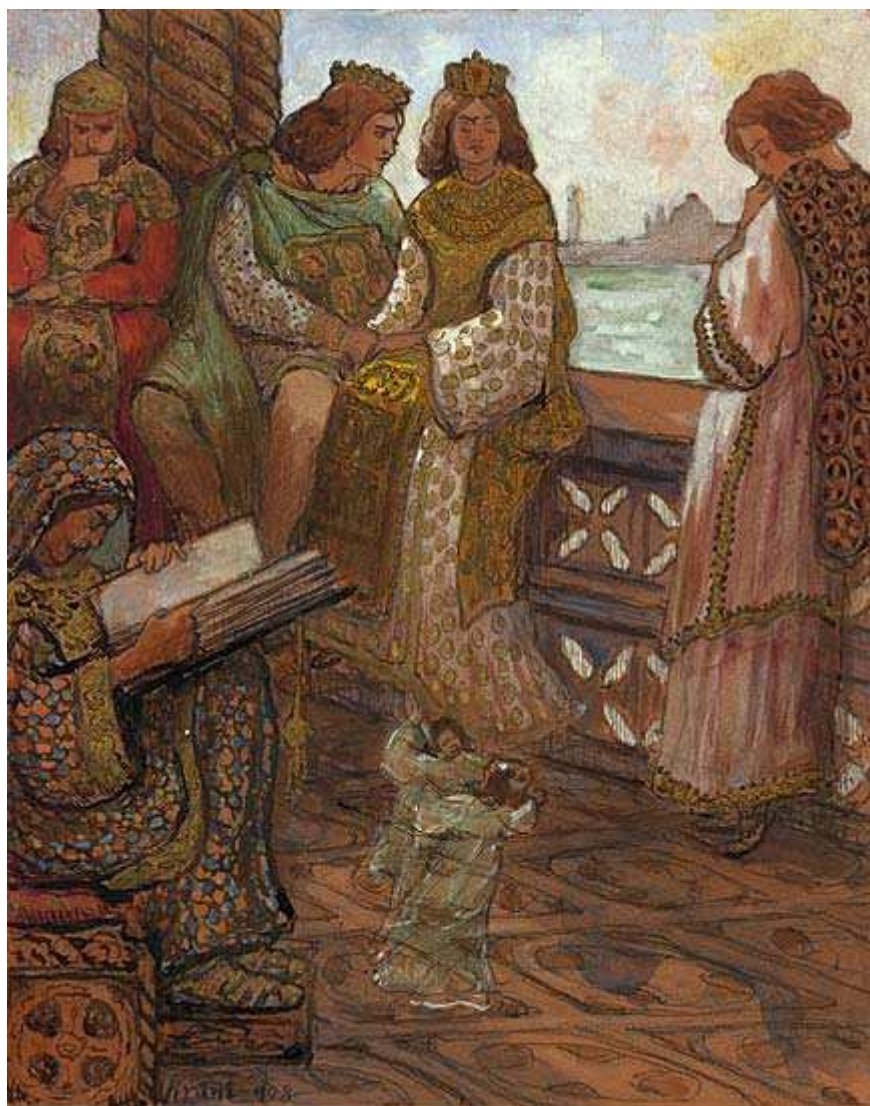
32. L. Virant Crnčić, *Put života*, oko 1910.

33. L. Virant Crnčić, *Orfej izlazi iz Hada* (pastel na papiru), prije 1910.

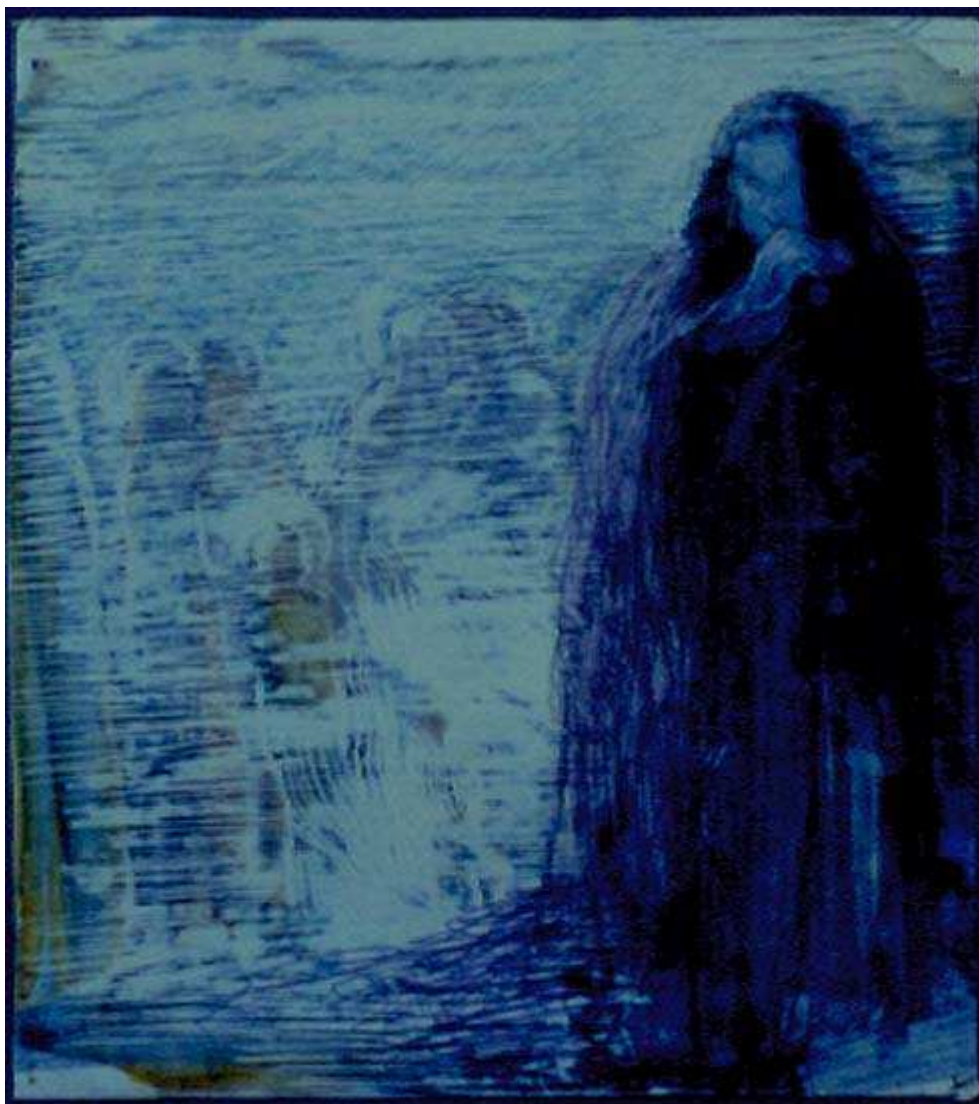
34. L. Virant Crnčić, *Orfej i Euridika*, prije 1910.

35. L. Virant Crnčić, *Tristan i Izolda*

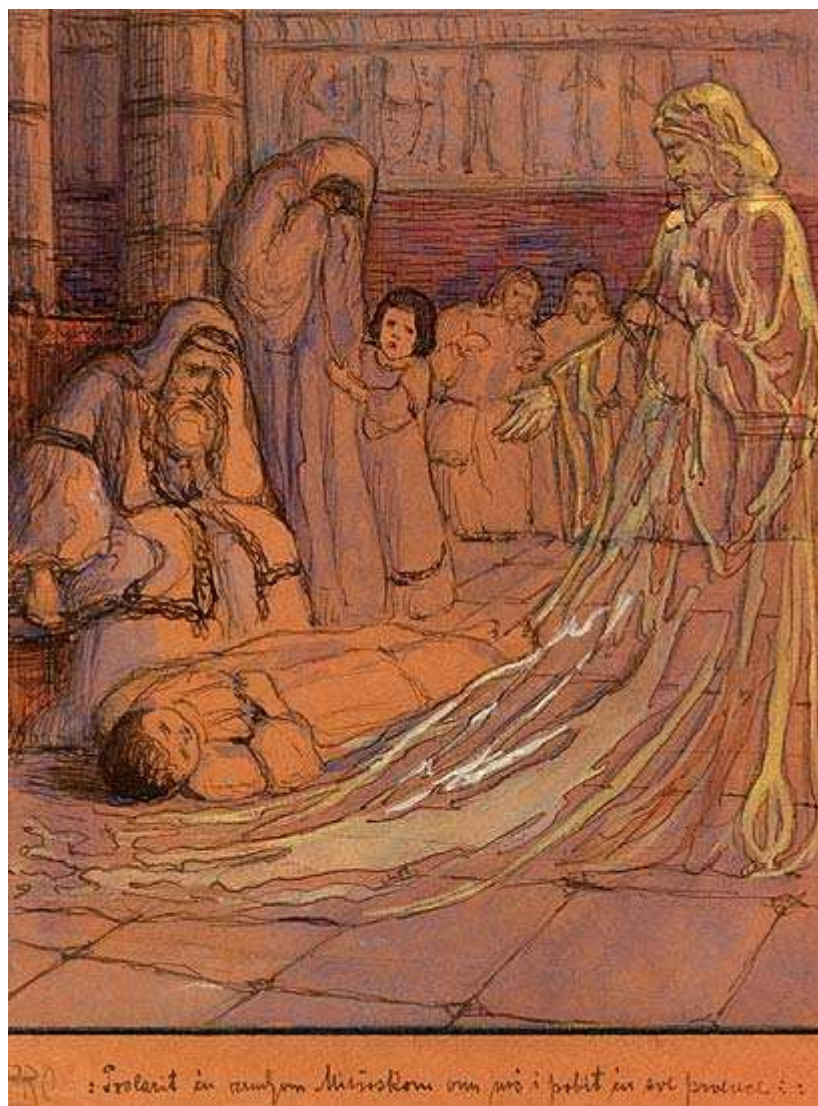
36. L. Virant Crnčić, *Ahasver*, 1908.

37. L. Virant Crnčić, *Košmar Jude Iškariota*

38. L. Virant Crnčić, *Priča o Tobiji*

39. L. Virant Crnčić, *Prolazit ću zemljom Misirskom*, oko 1910.

40. L. Virant Crnčić, *Žitna Madona*, 1936.

41. L. Virant Crnčić, *Jugovina*, 1914.

42. L. Virant Crnčić, *Portret bradatog muškarca*

43. Virant Crnčić, *Portret starca u profilu*, prije 1910.

44. L. Virant Crnčić, *Češka primadona Žarska*, od 1908. do 1918.

45. L. Virant Crnčić, *Vodomar*

46. L. Virant Crnčić, *Leptiri, kupina, kolibrići itd.*

47. L. Virant Crnčić, *Ribizl, perunika, ruže itd.*

48. L. Virant Crnčić, *Studija perja*

49. L. Virant Crnčić, *Kraljica meduza*

50. L. Virant Crnčić, *Čičak*